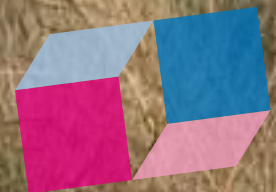

Federatie Jaarverslag Welstand 2008

Federatie Welstand

Jaarverslag 2008

Federatie Welstand
Amsterdam
November 2009

Inhoud

- 5 Welstand: eigenbelang tussen overheid en markt
Bram van de Klundert, Dick Hamhuis
- 11 Een moderne nieuwbouwwijk in Nederland
Foto-essay Max Linsen
- 25 Het jaar 2008 in beeld
- 37 Ontwikkelingen in beleid en organisatie
- 40 Bestuursleden en commissies per ultimo 2008
- 42 Externe contacten
- 44 2008 in cijfers
- 46 Publicaties
- Adreslijst
Federatie Welstand 2009
> Zie uitneembare adreslijst

Keuzes Mr. G.J. Jansen, voorzitter

Ook de Federatie Welstand ontkomt niet aan de woelingen van de moderne samenleving. In deze tijd van politiek populisme, kredietcrisis en gepredikte soberheid worden vraagtekens gezet bij het nut van welstandsadvisering. Er gaan krachtige stemmen op om opdrachtgevers in de bouw en ruimtelijke ordening niet langer in de weg te zitten met eisen over ruimtelijke kwaliteit en schoonheid, en om de juridische procedures die de rechten van omwonenden en belanghebbenden beschermen, drastisch te beperken.

Het zal u niet verbazen dat de Federatie Welstand een andere positie inneemt. De zorg voor ruimtelijke kwaliteit is een kerntaak van de overheid, omdat daarmee een kwetsbare, publieke waarde wordt verdedigd, een waarde die in ons aller belang is. In dit jaarverslag beschrijft de secretaris-directeur van de VROM-raad nog eens duidelijk waarom de overheid gelegitimeerd is om regels te stellen in het belang van ruimtelijke kwaliteit. Zelfs meer dan dat: een overheid die op dit terrein geen beleid voert, benadeelt haar burgers, zowel in materiële als in immateriële zin.

Crisistijden zetten per definitie de zaken op scherp. Een crisis dwingt ons om keuzes te maken, waardoor we ons werk straks onvermijdelijk anders zullen doen dan nu. De keuzes die we nu maken, hebben echter verstrekkende gevolgen. We kunnen in deze moeilijke tijd kiezen voor een duurzame en zorgzame samenleving waarin de aandacht voor kwaliteit bovenaan staat, of we kiezen voor een geforceerd herstel van de economie van het snelle geld, door het schrappen van regels en van rechtsbescherming. Die laatste mogelijkheid gaat onvermijdelijk gepaard met een aantasting van de zwakke waarden, waar de overheid als een schild voor heeft te hoeden. Onze keuze zal duidelijk zijn: de Federatie Welstand staat pal voor kwaliteit. In dit jaarverslag leest u welke inspanningen wij daarvoor leveren.

Welstand: eigenbelang tussen overheid en markt

Bram van de Klundert,
Dick Hamhuis

Maatschappelijke opgaven veranderen in hoog tempo, daar zijn we het over het algemeen snel over eens. Onze opvattingen veranderen al net zo snel, maar dat valt minder op, omdat mensen hun mening zelden herroepen. Veranderingen in opgaven en opvattingen resulteren eveneens in andere taken en rollen die aan overheden worden toegedacht. De nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) kun je zien als het resultaat en de codificatie van brede en ingrijpende veranderingen in opvattingen over de taken en rollen van overheden op het terrein van de ruimtelijke ordening. Die wijzigingen hebben ook betrekking op ideeën over ruimtelijke kwaliteit en welstand. In dit artikel geven we de context van ruimtelijke kwaliteit en welstand aan en een perspectief voor het daarover te voeren debat.

Al tijden horen we de roep om een ruimtelijke planning die sneller tegemoet komt aan maatschappelijke problemen en tot hogere kwaliteit leidt. In dit artikel stellen we dat overheid en markt, in pogingen hieraan gehoor te geven, in een weinig doorzichtige onderlinge relatie zijn terecht gekomen. Het poldermodel blijkt in de wereld van de ruimtelijke planning nog een geliefd concept. Wij betogen echter dat het beter zou zijn als overheid en markt op afstand van elkaar blijven, elk doen waar ze goed in zijn. Dan kunnen ze hun rol op krachtige en transparante wijze vervullen. Dat heeft grote voordelen in termen van helderheid en effectiviteit, en biedt ook kansen in termen van ruimtelijke kwaliteit en welstand. Terugkeren naar de verhoudingen van enkele decennia geleden – de tijd van de ‘maakbare samenleving’ – is om diverse redenen geen

optie. Er kan echter wel inspiratie worden gehaald uit voorgaande eeuwen.

De naoorlogse periode als uitzondering

Taken en verantwoordelijkheden van overheden en marktpartijen waren tot enkele decennia geleden nog tamelijk scherp gescheiden. De naoorlogse periode kenmerkte zich door een stevige regie van de overheid, grote werken, een uniforme en vlotte aanpak. De overheid was een dominante marktmeester en op het ruimtelijke front lang de enige marktspeeler. Als men een ontwikkeling nodig vond, bepaalde de overheid de kaders, zorgde voor de nodige instrumenten, was actief op de grondmarkt en financierde de uitvoering. Grote infrastructurele werken konden op basis van consensus in korte tijd worden gerealiseerd. In het landelijk gebied was de integrale landinrichting kenmerkend, in het stedelijk gebied had de overheid beleid en middelen om groeikernen, stadsvernieuwing en wijkontwikkeling ter hand te nemen. Marktpartijen voerden vooral uit; als ze al ontwikkelden, was dat op kleine schaal en binnen strikte kaders. Zeker in retrospectief waren ruimtelijke kwaliteit en welstand geen grote kwesties van debat. Het werd volkomen geaccepteerd dat het allergrootste deel van de plannen afkomstig was van ontwerpers die in dienst of in opdracht van de overheid werkten.

Planologische Polder Preferentie

Ruwweg vanaf de jaren tachtig begon hierin verandering te komen. Met de Vinex kregen overheden een nieuwe, veel minder dominante positie op de grondmarkt. Public private partnership werd geïnitieerd, nieuwe concepten

en regelingen als ruimte-voor-ruimte, rood-voor-groen, verevening, ontwikkelingsplanologie en gebiedsontwikkeling deden hun intrede. Met de beste bedoelingen is de overheid steeds meer (en steeds vreemdere) rollen gaan spelen, met als gevolg dat haar positie weinig doorzichtig, soms zelfs dubieus werd.

De grondmarkt is daar een goed voorbeeld van. De overheid speelt hier een halfslachtige rol: zij gaat als regisseur over de bestemmingen en is tegelijk speler in de positie van grondeigenaar. Met de ruimte-voor-ruimte regeling bijvoorbeeld staat de overheid dingen toe die eerst niet of bij hoge uitzondering mochten, als er daardoor geld beschikbaar komt voor 'het goede doel'. In deze regeling laat de overheid burgers met hun nieuwbouwwoning de sloop van stallen ergens anders betalen, een onbegrijpelijke koppeling.

De samenwerkingsvormen bij gebiedsontwikkeling lijken alsmaar ingewikkelder te worden, terwijl de successen moeilijk te benoemen zijn. De gevaren voor overheden die risicodragend opereren in een samenspel met marktpartijen, zijn bepaald niet verwaarloosbaar.¹ Het is dus op zijn minst opvallend dat in de gebiedsontwikkeling het corporatieve poldermodel, dat buiten de wereld van de ruimtelijke planning verder al tamelijk verdacht is geworden, nog volop in zwang is, om niet te zeggen populairder dan ooit.

Zitten we met PPP (naar behoefte te interpreteren als public private partnership of als planologische polder preferentie) wel op de goede weg?

1. Bram van de Klundert, 'Ruimte tussen overheid en markt', Habiforum, Gouda, 2008.

Waar staan we nu?

Met welke uitdagingen hebben we nu te maken? We zagen dat de rollen veranderden, maar ook de context. Dit geldt niet alleen voor de politieke omgeving, de schaal en de aard van de vraagstukken, maar ook voor het tempo waarin steeds nieuwe inrichtingsopgaven zich voordoen. Overheden hebben het daar moeilijk mee. Op veel terreinen van overheidsbeleid voor de leefomgeving hebben we te maken met een grote complexiteit en hoge regeldichtheid, terwijl de kennis over ingewikkelde zaken als gebiedsontwikkeling bij veel overheden nog maar dun gezaaid is. Ambtenaren wisselen zo snel van baan dat de continuïteit in projecten eronder lijdt; ze hebben vaak meer kennis van het toetsen van regels dan van complexe ontwikkelingsprocessen. Ze krijgen te maken met wisselende politieke verhoudingen en worden vooral afgerekend op het vermijden van fouten. Ze staan tegenover grote projectontwikkelaars die een eenduidige focus hebben, kennis van zaken en voor wie tijd geld is. In de samenwerking met marktpartijen is de overheid vaak de onzekere en zwakke schakel.

De overheid heeft niet alleen beperkte kennis en expertise, ze heeft ook beperkte financiële middelen. Geld voor een hoger kwaliteitsniveau is bij de overheid in geringe mate aanwezig en is zeker ontoereikend voor de vele opgaven die worden geformuleerd. In tegenstelling tot de naoorlogse periode komen ruimtelijke investeringen tegenwoordig dominant uit de markt voort. Het is een uitdaging om niet nog dieper in het woud van PPP-constructies te verdwalen. Om de overheid weer aan het stuur van de maakbare samenleving te zetten, zoals in de periode na de Tweede Wereldoorlog, is echter ook

geen oplossing. We kunnen wellicht meer leren van de eeuwen daarvoor, toen de overheid relatief klein was en op afstand stuurde. De samenwerking tussen overheden en marktpartijen in die tijd is het bestuderen waard. Een andere visie op de verandering in planningscultuur ontstaat in een internationaal perspectief. Sommige mensen zien de huidige tijd als een overgang van een Rijnlands naar een Angelsaksisch model. Die overgang geschiedt echter halfslachtig. We gebruiken zo langzamerhand wel meer elementen uit de Angelsaksische cultuur (we leggen meer verantwoordelijkheid bij de markt), maar het complement, een overheid als krachtige marktmeester, komt vooralsnog minder uit de verf.

Ruimtelijke ordening als esthetisch debat

Een kenmerkende verandering in het domein van de ruimtelijke ordening is dat het publieke debat steeds meer trekken heeft gekregen van een esthetisch debat. Aanvankelijk stonden in de ruimtelijke ordening begrippen als ruimtelijke en sociale rechtvaardigheid en economische ontwikkeling centraal. Later kwamen daar ruimtelijke hiërarchie, diversiteit en de verhouding tussen stad en land bij. Sinds de Vierde Nota staat het begrip 'ruimtelijke kwaliteit' centraal. Het doel van het ruimtelijk beleid is daarmee aanzienlijk versmald. Dit is immers een architectonisch begrip, waarbij het gaat om de combinatie van gebruikswaarde, toekomstwaarde en belevingswaarde. De laatste jaren lijkt het ruimtelijk debat zich nog verder te versmallen; het lijkt alleen nog te gaan over esthetiek, zoals tot uiting komt in discussies over verrommeling en snelwegpanorama's. Grote inrichtingsvraagstukken op het punt van bijvoorbeeld klimaataanpassing en mobiliteit

lijken niet meer in de lijn van de ruimtelijke ordening aan bod te komen. Kwesties die te maken hebben met een samenhangende inrichting zijn in ieder geval door het Rijk gedecentraliseerd.

Ook opvallend is dat het ruimtelijk debat dan wel sterk gericht is op esthetische aspecten, maar dat consensus over esthetica ver te zoeken is. Op het punt van esthetiek (inmiddels vrijwel synoniem met ruimtelijke kwaliteit) heeft de postmoderne man met de hamer twee keer toegeslagen. De eerste slag van de hamer kwam al lang geleden bij de overheid terecht. Die slag hamerde erin dat de overheid geen recht van spreken heeft als het over schoonheid gaat. Het esthetisch en cultureel debat hoorde de overheid uit te besteden aan deskundigen. De tweede slag verbrijzelde echter de autoriteit van die deskundigen. De visie op kwaliteit is immers – om het zo maar eens uit te drukken – geëmancipeerd. Iedereen heeft er verstand van en dus is het erg moeilijk geworden om nog consensus te bereiken.

Het concessiemodel

De laatste decennia hebben we een ontwikkeling gezien, waarbij de overheid geleidelijk afscheid nam van haar rol als centrale regisseur van de maakbare samenleving. Op veel terreinen wordt, bij het zoeken naar nieuwe verhoudingen, gekozen voor een poldermodel-achtige benadering. Bestuurders zijn dan wel gekozen, maar hebben blijkbaar toch maar een beperkt mandaat om besluiten te nemen. Bij een beetje project komt dan al snel een groot aantal partijen samen. De (verschillende) betrokken overheden blijken daarbij in verschillende rollen te acteren. De vele rollen leiden tot onvoldoende transparantie,

maar ook tot onvoldoende effectiviteit en kwaliteit. De weg van ruimtelijke ordening via ruimtelijke ontwikkeling en ontwikkelingsplanologie naar gebiedsontwikkeling als optimaal poldermodel lijkt ons niet zondermeer perspectiefvol. Het is niet alleen in de Nederlandse context, maar ook in internationaal verband, helemaal geen voor de hand liggend traject.

Als we echter verder terugkijken in de tijd, kunnen we daar wellicht inspiratie uit putten, zoals uit het concessiemodel.

Honderden jaren lang werd in Nederland gewerkt met allerlei vormen van concessies. Van concessies voor de stichting van kloosters in de middeleeuwen, via concessies voor transport over water, voor ontginningen en droogleggingen tot concessies voor de exploitatie van tramlijnen en de aanleg van vestingwerken. Volgens Len de Klerk² werd het concessiemodel in de stedenbouw zo populair, omdat men zonder de inzet van publieke middelen het algemeen belang kon dienen en tegelijkertijd de particuliere onderneming zo veel mogelijk ruimte kon geven. Met servituten konden zowel overheden als particuliere ontwikkelaars vervolgens het karakter van de woningen en de openbare ruimte regelen. Servituten kunnen worden gezien als de privaatrechtelijke voorlopers van welstandsbeleid. Publiekrechtelijke regelingen duiken pas in het tweede decennium van de twintigste eeuw op.

² Len de Klerk, 'De modernisering van de stad 1850–1914. De opkomst van de planmatige stadsontwikkeling in Nederland', NAi Uitgevers, Rotterdam, 2008.

Ook in het buitenland was – en is – het concessiemodel eerder regel dan uitzondering. Concessies worden (en werden) daar verleend voor de meest eenvoudige zaken, maar ook voor de ontwikkeling van complete steden. Niet alleen nu in het Verre Oosten, maar ook in Engeland rond 1900 waar Ebenezer Howard zijn ideeën voor de Garden Cities ontvouwde.

Er zijn veel definities van concessies. De kern van een concessionaire benadering is volgens ons dat er een scherpe scheiding is tussen de verantwoordelijkheden van een partij die een concessie, een recht, verleent en degene die, al dan niet tegen betaling, een recht ontvangt. Onder een concessie wordt meestal het recht verstaan iets te exploiteren, zoals een vervoerslijn of een zendfrequentie. Een concessionaire benadering kan echter op alle fasen van een planvormingsproces van toepassing zijn, van visievorming tot uitvoering en onderhoud, afzonderlijk of in combinaties.

Sommige ontwikkelaars ventileren de opinie dat het concessiemodel slechts voor eenvoudige projecten bruikbaar zou zijn. Daar horen twee opmerkingen bij. In de eerste plaats is het allergrootste deel van de uitgevoerde projecten eenvoudig. Als ze niet eenvoudig zijn, kunnen ze meestal eenvoudiger worden gemaakt door ze op te knippen in ruimte of tijd. Daarnaast bewijst de werkelijkheid in opkomende landen dat uiterst complexe projecten kunnen worden uitbesteed en turn-key opgeleverd.

Kwaliteit en welstand als kerntaak

Tot de kerntaken van de overheid hoort het beschermen van kwetsbare zaken, zoals onze gemeenschappelijke voorraden en kwaliteiten. De klassieke term daarvoor is **commons**, de zaken die van ons allemaal zijn, maar daarom ook kwetsbaar zijn voor afwenteling of overexploitatie.

Klassieke voorbeelden van misbruik van commons zijn overbegrazing van gemeenschappelijke weidegronden, het leegvissen van de zee of de vervuiling van ons milieu. Dit lijkt gunstig voor het individu, maar is uiteindelijk schadelijk voor de gemeenschap. Zo is het ook met de kwaliteit van onze leefomgeving gesteld: individueel lijkt het niet aantrekkelijk daarin te investeren, maar voor ons allemaal levert dat uiteindelijk verlies op.

Daarom is het bevorderen van ruimtelijke kwaliteit een kerntaak van de overheid, zonder dat dit overigens betekent dat de overheid altijd zelf moet investeren of uitvoeren. Hoe je ook mag denken over de verwording van het begrip ruimtelijke kwaliteit, bij die kerntaak horen zeker de kwaliteit van onze leefomgeving, open ruimten en de inrichting van het publieke domein. Allemaal zaken die onder welstand vallen.

De roep om aandacht voor welstand kwam oorspronkelijk overigens niet van de overheid. Het waren burgers die de overheid vroegen om de welstand op orde te houden, toen ontwikkelaars door de bouw van kwalitatief slechte woningen de waarde van bestaande panden deden dalen. Een tweede kerntaak van de overheid is het reguleren van maatschappelijke processen (marktordening, consensusvorming, conflictmanagement). Het organiseren van

het debat en de besluitvorming over ruimtelijke kwaliteit horen daarbij.

Perspectief

Overheden moeten hun kerntaken (zoals de bevordering van ruimtelijke kwaliteit/welstand en de zorg voor goede besluitvorming) transparant en efficiënt uitvoeren. Een concessionaire benadering past daar goed bij. De kern van een concessionaire benadering is scheiding van rollen: de overheid moet doen waar ze voor is – kaders stellen, doelen formuleren en de markt ordenen – en marktpartijen moeten ondernemen en innoveren. In die wisselwerking komen collectieve belangen het best tot hun recht en kan concurrentie op kwaliteit worden georganiseerd. De concessionaire benadering kan langs verschillende lijnen vorm krijgen. Perspectieven voor bevordering van kwaliteit laten zich formuleren langs de publieke, private en collectieve lijn.

Langs de publieke lijn is vooral de nieuwe Wro van belang. Met de nieuwe Wro wordt een grote verantwoordelijkheid bij provincies en gemeenten gelegd. Er moeten vooraf criteria worden gesteld waaraan plannen moeten voldoen; toetsing achteraf gaat tot de uitzonderingen behoren. Dat heeft voordelen, maar we lopen er als samenleving ook grote risico's mee. De VROM-raad brengt dit jaar een advies uit over ruimtelijke kwaliteit en de borging daarvan. Daarin worden wegen aangegeven om die risico's te beperken en de kansen die de wet biedt te benutten. Kwaliteitsteams en welstandscommissies spelen hierbij een grote rol. Het opzetten van dergelijke organen komt tegemoet aan het uitgangspunt dat de overheid zich bescheiden moet opstellen op het punt van esthetiek. De

uitdaging is om dergelijke organen zo te laten functioneren dat ze niet worden gezien als een verlengstuk van de overheid, maar zoals ze oorspronkelijk waren bedoeld: als een instrument van de gebruikers van de openbare ruimte. De overheid wordt niet gevraagd te betuttelen, maar op te treden als bewaker van commons voor de betrokkenen.

Langs de private lijn is vooral van belang dat we open concurrentie op het punt van kwaliteit organiseren volgens een concessionaire benadering. Het recht op zelfrealisatie zou ondergeschikt moeten worden aan de concurrentie op kwaliteit. In de private lijn zijn ook servituten interessant: laat marktpartijen en burgers samen bepalen welke welstandseisen zij belangrijk vinden.

Langs de collectieve lijn is een aandachtspunt, hoe we het middenveld weer een positie van belang kunnen geven. In de politiek worden vertegenwoordigers van het middenveld te vaak gezien als professionele dwarsliggers en de burger heeft er geen verbinding meer mee. Toch is het middenveld bij uitstek in de gelegenheid om de kwaliteit van de leefomgeving op de maatschappelijke agenda te zetten. Het kan overheden, maar vooral burgers stimuleren en faciliteren bij het streven naar een leefomgeving met kwaliteit. Dat is toch niet moeilijk te begrijpen als gezamenlijk eigenbelang?

Drs. A.F. van de Klundert is algemeen secretaris van de VROM-raad.

Ing. D. Hamhuis is senior-projectleider van de VROM-raad.

Het jaar 2008 in beeld

2008 is voor welstandscommissies in Nederland een zeer succesvol jaar geweest, dat aan het eind verpieterde. Er is hard gewerkt, de economie draaide op volle toeren en dat vertaalde zich in grote aantallen ambitieuze bouwplannen, en dus in veel werk voor welstandscommissies. Regionale welstandsorganisaties bleken in staat om naast het traditionele welstandsadvieswerk ook een groeiend aantal succesvolle projecten uit te voeren, variërend van ervenconsulentschap aan boerenkeukentafels tot intensieve betrokkenheid bij de Hanzelijn of grootschalige gebiedsontwikkeling. Aan het einde van het jaar gooide de financiële, en de erop volgende economische crisis roet in het eten. De regionale welstandsorganisaties zijn voor hun omzet in hoge mate afhankelijk van de inkomsten uit welstandsadviesing. Die hangen rechtstreeks samen met de leges op bouwaanvragen. Minder aanvragen zorgen voor minder leges en dus voor een lagere omzet bij de regionale welstandsorganisaties.

Voor de gemeentelijke welstandscommissies ligt de relatie iets minder rechtstreeks, maar ook het gemeentelijke welstandsadvieswerk wordt uit de leges gefinancierd. De laatste maanden van 2008 deed de crisis zich duidelijk gevoelen en 2009 is met een somber vooruitzicht tegemoet getreden. Die somberheid is niet alleen het gevolg van de kredietcrisis, maar ook van een

kabinetsvoornemen om de positie van welstandscommissies ernstig te ondergraven. Daar staat tegenover dat de Federatie een sfeervol en succesvol jaarcongres organiseerde, eind november in gebouw De Vereniging in Nijmegen. Het congres 'Samenspel' trok internationale gasten en werd behoorlijk bezocht. De sfeer was uitstekend en de bijeenkomst was de start van een vergelijkend wetenschappelijk onderzoek naar systemen van ruimtelijke kwaliteit in zeven West-Europese landen. De publicatie van dat onderzoek, getiteld 'Mooi Europa', zal in oktober 2009 worden uitgegeven bij SUN in Amsterdam.

Stand van zaken Den Haag

Eind oktober besloot het Kabinet dat de verplichte inschakeling van onafhankelijke welstandscommissies bij de beoordeling van een bouwplan op redelijke eisen van welstand niet langer noodzakelijk hoeft te zijn. De commissies kunnen uit de wet geschrapt worden. Op die manier wordt het mogelijk dat het welstandsadvies – dat op zichzelf wel verplicht blijft – desgewenst ook kan worden uitgebracht door ambtenaren.

Het Kabinet stoelt die visie in belangrijke mate op een evaluatie van de nieuwe wettelijke regeling van de welstandszorg die in 2003 van kracht is geworden. Uit dat evaluatieonderzoek, verricht door prof. A.G.A. Nijmeijer van de Radboud Universiteit Nijmegen, zou blijken dat welstandsadviesing

dankzij het bestaan van welstandsnota's, steeds eenduidig is, ongeacht degene die het advies uitbrengt. Ook schrijft het Kabinet dat het welstandsadvies erg zwaar weegt in juridische procedures, dankzij het feit dat het door een wettelijk verplichte commissie is uitgebracht, en het Kabinet meent dat de huidige wet belemmert dat er een bovenlokale welstandscommissie wordt ingesteld.

In het kabinetsstandpunt wordt bovendien aangekondigd dat er een verschuiving wordt voorbereid, waarbij de welstandsregels uit de Woningwet worden overgeheveld naar de Wet Ruimtelijke Ordening. Op die manier zou het mogelijk worden om de welstandscriteria op te nemen in het bestemmingsplan.

Deze zeer ingrijpende wijzigingen worden overigens aangekondigd tegen de achtergrond van een in de kern uitermate lovende brief, gebaseerd op een zeer positief evaluatierapport, aan het adres van de welstandszorg. De grote wetswijziging van 2003 is feitelijk voorbeeldig uitgevoerd. Overal in Nederland zijn de onafhankelijke welstandscommissies door de gemeenteraden benoemd met beperkte zittingsduur, overal wordt openbaar vergaderd, overal baseert de commissie zich op de welstandscriteria uit de welstandsnota's, die de gemeenten uit eigen zak betaald hebben en die nagenoeg allemaal binnen de voorgeschreven termijn zijn opgesteld. De commissies doen jaarlijks verslag van hun werk en in een aantal commissies

zijn burgers vertegenwoordigd. Openbaar, transparant, voorspelbaar en democratisch. Verder wordt vastgesteld dat de gemeenten in hoge mate gebruik gemaakt hebben van de hen toebedeelde beleidsvrijheid.

Er zijn welstandsvrije gemeenten, er zijn gemeenten die gedeelten van hun grondgebied welstandsvrij verklaarden, in sommige gebieden zijn de welstandseisen juist erg streng en strikt, al naar gelang het oordeel van de gemeenteraad over de kwaliteit van de betreffende buurt of wijk. Het Kabinet spreekt daarover zijn waarderung uit, en benadrukt het belang van onafhankelijke welstandsadvies aan het begin van het beleidsproces, bij de formulering van stedenbouwkundige plannen en de opstelling van bestemmingsplannen.

Dit kabinetsstandpunt hing al geruime tijd in de lucht. Al een jaar eerder, in november 2007, is een concept van het kabinetsstandpunt om advies voorgelegd aan het Overlegplatform Bouwregelgeving. Dat heeft geleid tot een verdeeld advies van het OPB. Vanuit de Federatie Welstand is vervolgens intensief overleg gevoerd, zowel met het ministerie, als met brancheorganisaties, andere departementen, zusterorganisaties en leden van de Tweede Kamer. Elke kans is aangegrepen om te voorkomen dat het Kabinet zich met het concept-standpunt akkoord zou verklaren. De Federatie Welstand heeft met de woordvoerders van nagenoeg alle Tweede Kamerfracties persoonlijke gesprekken gevoerd. Vertegenwoordigers van SP, PvdA

en ChristenUnie hebben in werkbezoeken het werk van de welstandscommissies in de praktijk bekeken.

De Federatie wees er daarbij steeds op dat de verworvenheden van de wet van 2003 groot zijn, en het schrappen van de verplichte commissie die grotendeels teniet zouden doen. Immers, een onafhankelijke, openbare bespreking van een bouwplan, waarbij collegiale ontwerpadviezen gegeven worden in een cultureel geïnspireerd gezelschap is ondenkbaar, wanneer een ambtenaar in zijn eentje een bouwplan toetst aan de welstandscriteria. Een dergelijk voorstel miskent het karakter van de meeste welstandscriteria, die immers relatief van karakter zijn en per situatie, per ontwerp geïnterpreteerd moeten worden. Een welstandsoordeel vergt ook een andere discipline dan de meeste bouwtoezichtambtenaren in huis hebben. 'Het gaat bij welstand niet om het beoordelen van een bouwtekening, maar van een architectonisch ontwerp – en dat is iets heel anders,' zei BNA-voorzitter Jeroen van Schooten begin 2009 hierover.

Al het lobbywerk van de Federatie Welstand heeft niet kunnen voorkomen dat het Kabinet zich eind oktober 2008 toch uitsprak voor het schrappen van de wettelijk verplichte welstandscommissies. Het is een van de laatste kabinetsstandpunten die onder verantwoordelijkheid van minister Ella Vogelaar tot stand kwam. Kort na deze kabinetszitting werd haar door haar partijleider het vertrouwen opgezegd. Medio november werd Vogelaar opgevolgd

door Eberhard van der Laan. Hij is voor de welstand geen onbekende. Als raadslid in Amsterdam heeft Van der Laan nut en noodzaak van welstandsadvies leren kennen, en als advocaat van het bureau Kennedy van der Laan heeft hij zelf diverse malen zaken behandeld waarin het juist om de onafhankelijkheid van het welstandsoordeel draaide. Het is in 2008 niet meer tot een debat tussen Kamer en Kabinet gekomen over het kabinetsstandpunt. Dat debat speelde zich af in maart 2009; daarover leest u meer in het volgende jaarverslag.

Projecten onder de vlag van de Federatie Welstand

WelstandTransparant

WelstandTransparant is het landelijke digitaliseringstraject voor welstandsnota's, dat op initiatief van de Federatie Welstand met ondersteuning van de ministeries van BZK, VROM en WWI is opgestart. Het maakt welstandsnota's op gebruiksvriendelijke wijze toegankelijk via internet, waardoor de dienstverlening aan burgers en bedrijven verbetert en de regeldruk vermindert in het kader van Andere Overheid. WelstandTransparant beantwoordt daarmee aan de maatschappelijke vraag naar toegankelijker, sneller en slagvaardiger welstandsbeleid. Voor het project WelstandTransparant is 2008 een succesvol jaar geweest, waarin de concrete ontwikkelings- en testfase kon

worden opgestart en afgerond. Al in januari 2008 werd aan TNO Bouw & Ondergrond de opdracht verleend om de achterliggende technische infrastructuur, de Centrale Voorziening Welstand te ontwikkelen. TNO heeft eveneens het informatiemodel welstand (IMWE) doorontwikkeld tot de verbeterde versie IMWE2008. Beiden zijn in de zomer van 2008 naar volle tevredenheid opgeleverd.

Op basis van de bovenstaande technische ontwikkelingen en het testen met drie pilotnota's, heeft de Stuurgroep WelstandTransparant Fase II in september 2009 een GO gegeven aan de verdere uitvoering van de implementatiefase. In totaal zijn de welstandsnota's van tien gemeenten (Aa & Hunze, Enschede, Maastricht, Moerdijk, Oude IJsselstreek, Schouwen-Duiveland, Stadskanaal, Steenwijkerland, Woerden en Zaanstad) succesvol volgens IMWE2008 ingevoerd op de Centrale Voorziening Welstand. Door het bureau Eerste Verdieping wordt voor deze tien implementatiegemeenten een publiek-vriendelijke welstandswebsite ontwikkeld, waarmee de nota's toegankelijk worden voor het publiek. In 2009 worden de gedigitaliseerde welstandsnota's feestelijk opgeleverd; de gemeente Stadskanaal heeft daarbij de primeur.

Met de invoer van de tien welstandsnota's op de Centrale Voorziening Welstand is Fase II van het project op 31 december 2008 afgerond. Op 1 januari 2009 start Fase III van het project; de landelijke uitrol. Het communicatietraject is daarvan een

belangrijk onderdeel. Al in de tweede helft van 2008 is Fase III van WelstandTransparant voorbereid, met het opstellen van een communicatieplan. Het ministerie van VROM heeft in april 2008 aangegeven verder te willen participeren in het traject WelstandTransparant en heeft voor het communicatietraject een beschikking vastgesteld. In het communicatietraject wordt ondermeer aangehaakt bij de voordelen van digitalisering via een landelijk model en een centrale voorziening ten opzichte van een 'individuele digitalisering'. Eén van de voordelen is de geslaagde koppeling met cultuurhistorie en bestemmingsplan via respectievelijk IMKiCH en IMRO, ter voorbereiding op de Omgevingsvergunning. Ook het hergebruik van de welstands-informatie in verschillende raadpleegsystemen (ook intern bij gemeenten) is een voordeel dat via WelstandTransparant behaald kan worden.

In 2009 zal de Federatie Welstand in samenwerking met het projectteam een definitieve oplossing voor het beheer en onderhoud van de Centrale Voorziening Welstand en IMWE2008 vinden. Daarnaast is de doelstelling om zoveel mogelijk gemeenten te bewegen hun welstandsnota te digitaliseren via WelstandTransparant.

Routes naar Welstand

Een interdepartementale projectgroep heeft tussen 2004 en 2008 voor vier snelwegen (A2, A4, A12 en A27) kwalitatieve visies ontwikkeld. Deze 'routeontwerpen'

bestaan uit een visie op de kwaliteit van de snelweg zelf en op de kwaliteit van de omgeving van de snelweg. Met de routevisies wil het Kabinet meer samenhang tot stand brengen in het ontwerp van de snelweg en de kwalitatieve beleving van de omgeving verhogen.

De routeontwerpen bevatten architectonische specificaties voor de bouwwerken op en aan de weg, zoals geluidsschermen en lichtmasten. Rijkswaterstaat hanteert die specificaties als ontwerppuntpunten bij aanbestedingen. Vanuit de geformuleerde visie op de snelweg is ook een beeld ontwikkeld van de streefkwaliteit van de omgeving van de weg. Rijkswaterstaat treedt met deze omgevingsvisie naar buiten als 'verleider', in de hoop de verantwoordelijke lokale en provinciale overheden te overtuigen van het nut om in aansluiting op deze kwalitatieve visie lokaal kwaliteitsbeleid te ontwikkelen.

Het projectteam Routeontwerp heeft contact gezocht met de Federatie Welstand om in een gezamenlijk project, **Routes naar Welstand**, te bevorderen dat de gemeenten langs deze betreffende snelwegen de routevisies en de bijbehorende architectonische specificaties gebruiken bij de beoordeling van bouwplannen op, aan en in de omgeving van de snelweg. Dit contact met de Federatie Welstand vond plaats in twee fasen: aanvankelijk betrof het een samenwerking rond snelweg A12; in april 2007 werd als vervolg op die succesvolle samenwerking een overeenkomst gesloten voor het project

Routes naar Welstand voor de overige drie snelwegen. Dit project is op 29 november 2007 geactualiseerd en op 18 december 2008 afgesloten.

De Federatie Welstand beschouwt dit project als een voorbeeld van 'verbrede welstandsadviesing'. Het heeft in die zin een experimenteel karakter, dat uitstijgt boven het wettelijke kader. Welstandscommissies hebben immers wettelijk gezien slechts de taak om in opdracht van het gemeentebestuur bouwaanvragen te toetsen aan 'redelijke eisen van welstand', voor zover die eisen vastliggen in de welstandscriteria van de gemeentelijke welstandsnota's. Welstandsadviesing kan slechts plaatsvinden indien de gemeente expliciete beleidsuitspraken heeft gedaan over de gewenste kwaliteit. In het project Routes naar Welstand worden gemeenten door hun welstandsadviseur nadrukkelijk uitnodigd zulke expliciete beleidsuitspraken te doen voor een heel specifiek gebied met vaak heel specifieke bouwopgaven, dat in nagenoeg alle bestaande beleidsnota's tot dusverre genegeerd is. De gemeente wordt gevraagd om in die beleidsuitspraken aansluiting te zoeken bij de kwalitatieve visies die op een hoger schaalniveau zijn vastgesteld. Met een stimuleringsbijdrage en een handreiking wordt het opstellen van lokale beleidsuitspraken nog verder gefaciliteerd.

De beoordeling van bouwinitiatieven en ruimtelijke ingrepen tegen de achtergrond van Routeontwerpen is voor de gemiddelde

welstandscommissie geen dagelijkse kost. Vaak zal specifieke expertise over bijvoorbeeld de 'inpassing van een onderdoorgang in het landschap' ontbreken. Vandaar dat in het kader van dit project door de Federatie Welstand een **Expertteam Ruimtelijke Kwaliteit Routeontwerpen** is opgericht, dat op afroep de lokale welstandscommissies bijstaat in de adviesing over dergelijke bouwinitiatieven en ruimtelijke ingrepen. Voor Rijkswaterstaat is het van belang dat de ontwerppuntpunten die in het ontwerp van bouwplannen worden meegegeven, gelijk zijn aan de criteria die bij de welstandsbeoordeling een rol spelen. Dat verhoogt de kans dat het ontwerp inderdaad zal voldoen aan de architectonische specificaties die voor de routes zijn opgesteld.

Daarnaast beseft Rijkswaterstaat dat het succes van het project Routeontwerp staat of valt met het draagvlak dat hiervoor ontstaat bij lokale en provinciale overheden. In het kader van het project is op tal van manieren contact gelegd met de decentrale overheden. Het project Routes naar Welstand is een methode om diezelfde overheden 'van binnenuit' te enthousiasmeren voor de kwaliteit van de snelwegomgeving.

Resultaten:

- a. Werkgroep Welstand en Routeontwerp. Een interne werkgroep van de Federatie Welstand, met vertegenwoordigers van het Gelders Genootschap, Welstand en Monumenten Midden Nederland,

WZNB Mooi Brabant, Dorp, Stad & Land, WZNH, de gemeenten Eindhoven, Utrecht en Rotterdam en de Federatie Welstand is regelmatig bijeen geweest om de voortgang van het project te bespreken. De leden traden op als ambassadeurs van het Routeontwerp in hun regio.

- b. Communicatie met gemeenten en welstandscommissies. Via de Federatie Welstand zijn alle welstandscommissies en alle gemeenten langs de vier hoofdroutes ten minste eenmaal bereikt met informatie over het routeontwerp, de wenselijkheid van een ruimtelijke visie en de rol van de welstandscommissie. Soms waren die contacten zeer intensief. Ook is over dit project Welstand en Routeontwerp in diverse media gecommuniceerd, media gericht op bestuurders, op medewerkers van Rijkswaterstaat en op leden van welstandscommissies.
- c. In 2008 is de tekst afgerond van de begin 2009 verschenen publicatie **Welstand langs wegen**, een handreiking voor gemeenten voor het formuleren van lokaal kwaliteitsbeleid in gebieden waar een hogere overheid een routeontwerp heeft vastgesteld.
- d. In 2008 is een Stimuleringsregeling ingesteld om gemeenten te prikkelen om lokaal kwaliteitsbeleid te formuleren. Via de Stimuleringsregeling stelt de Federatie Welstand in totaal 50.000 euro beschikbaar voor de gemeenten langs de vier Routeontwerp-wegen.
- e. In opdracht van de Federatie zijn enkele essays geschreven over de rol die gemeenten kunnen spelen in gebiedsontwikkeling, die op gang gebracht wordt door kwaliteitsambities van hogere overheden. Deze essays van de hand van Hugo Priemus, Friso de Zeeuw en Henk Licher, Jeroen den Uyl en Flip ten Cate, worden gebundeld en in september 2009 op een symposium gepresenteerd.
- f. In 2008 is door de Federatie Welstand het Expertteam Ruimtelijke Kwaliteit Routeontwerpen in het leven geroepen. Deelnemers aan dat team zijn Marja Haring (architect, gemeente Rotterdam en Stichting Dorp, Stad & Land), Gijs Wolfs (stedenbouwkundige, wUrck) en Frank Meijer (landschapsarchitect, MTD). Jan Wabeke (Gelders Genootschap) voert het secretariaat. Het team is ingesteld om lokale welstandscommissies met expertise te ondersteunen, wanneer er projecten aan de orde zijn die op, of in de invloedssfeer van de weg, in de commissie worden gebracht. Het expertteam vaardigt in zo'n situatie een lid af naar de lokale commissie. Het team is een aantal malen bijeen geweest om geïnformeerd te worden over de routeontwerpen. Er is één welstandsadvies uitgebracht, op verzoek van de lokale welstandscommissie en gericht aan de gemeente Woerden, in verband met een viaduct ter plaatse. Marja Haring heeft deelgenomen aan informatie- en discussiebijeenkomsten over een nieuwe generatie geluidsschermen.

siebijeenkomsten over een nieuwe generatie geluidsschermen.

Jaarcongres

Op 26 november 2008 organiseerde de Federatie Welstand een congres met een internationale strekking in Nijmegen. Het congres kreeg de naam 'Samenspel', om aan te geven dat ruimtelijk kwaliteitsbeleid alleen dankzij nationale en internationale samenwerking tot stand komt. Het werd gehouden op een moment dat de politieke druk om het instrument welstand af te schaffen sterk gevoeld werd (ergens anders in dit jaarverslag staat meer hierover), terwijl de parallelle beweging door het Rijk van een steeds geconcentreerdere aandacht voor de verrommeling van Nederland op gang begon te komen.

Nico Nelissen, oud-hoogleraar in Nijmegen, welstandsvoorzitter, auteur en nu dagvoorzitter van het congres maakte duidelijk dat de Federatie intussen een waardevolle geschiedenis heeft in het sonderen, door middel van vergelijkende studies, van ruimtelijk kwaliteitsbeleid in Europa. In 1988, 1998 en 2000 heeft de Federatie congressen georganiseerd en publicaties uitgebracht, te beginnen met **Wel-staan over de grenzen heen**. De drie studies (een vierde volgt in het najaar van 2009) zijn daarom zo functioneel, omdat ze een vooruitgang in het denken over ruimtelijk beleid laten zien, maar ook de achtergronden daarvan definiëren, zoals

verschuivingen in (politiek) gedachtegoed, nieuwe instrumenten, de opkomst van marktpartijen, de sterkere focus op cultuurhistorie en landschap. De studies gaan in op de overeenkomsten en verschillen tussen de landen, en analyseert ze (openbaar-niet openbaar, onafhankelijk – politiek gebonden, vrijblijvend – wettelijk verankerd). Al in de studie uit 1988 blijkt hoezeer er overal behoefte is aan gebiedsgerichte criteria en aan wettelijke vastlegging. In 2000 wordt nog meer gepleit voor verdere professionalisering van onafhankelijke commissies in een wettelijk kader. Een wens die in Nederland in 2003 in vervulling gaat.

Er waren op dit congres veel sprekers, zowel uit binnen- als buitenland. De burgemeester van Nijmegen, Thom de Graaf, opende het congres met een diapresentatie van de schoonheid en diversiteit van zijn stad Nijmegen. De Gelderse gedeputeerde Co Verdaas bepleitte het nemen van verantwoordelijkheid bij opdrachten; telkens dreigen de helderheid en het juiste beslissingsmoment te verzanden in regels en partijbelangen. Maar Verdaas riep de zaal vooral op kwaliteit te herkennen en het ontwerp centraal te stellen in planprocessen. De buitenlandse sprekers: Marcel Smets, Vlaams bouwmeester; Sara Bartumeus, architect en lid van de Commissie Architectuur in Barcelona en John Punter, professor Urban Design aan de universiteit van Cardiff en lid van de Design Commis-

sion for Wales, onderstreepten elk in hun betogen de luxe positie in Nederland dat er criteria zijn, dat adviezen bindend zijn voor de hele bouwproductie, en dat – als ze dat niet zijn – duidelijk wordt beargumenteerd en omschreven waarom. In Vlaanderen, Spanje en Engeland adviseert men ook over groen, buitenruimte en infrastructuur, maar de adviezen moeten vooral stimuleren en enthousiasmeren (onder andere door het uitschrijven van prijsvragen), zowel richting ontwerpers, opdrachtgevers als overheden. (Het in het najaar van 2009 te verschijnen boek van de Federatie Welstand over ruimtelijke kwaliteit in Europa gaat diep in op de overeenkomsten en verschillen tussen de landen). Hans-Dieter Collinet, van het ministerie voor Bouwen en Verkeer van deelstaat Nordrhein-Westfalen vertelde over de verbeterplannen voor Duisburg, een stad die in de Tweede Wereldoorlog zwaar werd getroffen en momenteel een economische neergang ondergaat die door een ambitieus stedenbouwkundig plan van Norman Foster voor de binnenstad moet worden hersteld. Kernwoorden voor de aanpak zijn: duurzame mobiliteit (lopen, fietsen, ov), verdichting en een verfraaiing van de openbare ruimte. Henk Ovink, directeur Nationale Ruimtelijke Ordening van het ministerie van VROM en rijksbouwmeester Liesbeth van der Pol ten slotte schetsten de Nederlandse situatie. Ovink beschreef de voornemens van zijn ministerie om de welstandsadviesing door een onafhankelijke

commissie niet langer wettelijk verplicht te stellen, uit de Woningwet te halen en over te hevelen naar de Wro, met de ambivalente complimenten erbij dat Welstand het sinds 2003 zeer goed heeft gedaan, zoals het ministerie uit een evaluatie was gebleken. Van der Pol stipte al die instrumenten en nota's aan die Nederland in Europa zo uitzonderlijk maken: een architectuurnota, telkens weer al die ministeriële programma's voor landschap, snelwegen, bedrijventerreinen, enz, wettelijk verankerd welstandsadvies op grond van criteria en nota's, onafhankelijke en deskundige commissies, een College van rijksadviseurs, bovenlokale kwaliteitsteams zoals die voor de Hollandse Waterlinie en de snelwegen (Routeontwerp). Haar aanbevelingen bevatten, zoals veel sprekers op deze dag, vooral een oproep voor kwaliteitsbeleid vooraan in het proces. Zorg voor lange termijn planning en houdt de onafhankelijke commissies in stand, vanwege hun vermogen om hoor en wederhoor, debat en overleg te kunnen organiseren, hield zij de zaal voor. Voor alle typen opdrachtgevers was juist die taak van de commissies volgens haar doorslaggevend.

Na de lunch in De Vereeniging werden de deelnemers gesplitst in groepen die zich over de stad verspreidden. De deelnemers konden kiezen uit maar liefst vijf excursies: nieuwe projecten in de binnenstad, cultuurhistorie en de binnenstad, het Waalfront, de Waalsprong en als laatste het door Mecanoo ontworpen gebouw '52 degrees'.

Gemeenteambtenaren, ontwikkelaars en ontwerpers als Lodewijk Baljon en Jeanne Dekkers hielden toelichtingen. Als afsluiting van de excursies volgde een borrel in het stadhuis, aangeboden door de gemeente Nijmegen. Tijdens de borrel hield Rob Schröder, werkzaam bij Alterra in Wageningen, een inleiding over de effecten van de Europese Landschapsconventie, een verdrag van de Raad van Europa, dat ook Nederland heeft geratificeerd. Een van zijn aanbevelingen was: minder acties, die vaak in goede bedoelingen blijven steken, en meer wetgeving. Het congres werd besloten met een 'diner pensant' in De Vereeniging. Architecten, met Nederland als hoofdwerkgebied, maar ook werkzaam in het buitenland, vergeleken de situatie daar met de situatie hier. Ze deden dit aan de hand van eigen ervaringen met bouwplannen. Helena Casanova, Maartje Lammers, Johan de Wachter, Jaap Dijkman en André Kempe spraken als tafelredenaars de genodigden toe, wat leidde tot levendige tafelgesprekken. Ondanks het behoorlijk intensieve programma, een gevolg van het feit dat het congres door te weinig aanmeldingen werd teruggebracht van twee dagen naar een dag, werd het met zijn circa 140 aanwezigen goed bezocht en gewaardeerd.

Algemene Ledenvergadering

Op donderdag 26 juni 2008 werd de 77e Algemene Ledenvergadering van de Federatie Welstand gehouden in Venlo.

Wie ként Venlo? Een oppervlakkige kenners is makkelijk gemaakt: provinciestad aan de Maas, een stad op de grens, een vroegere vestingstad met een interessant, maar wel in de Tweede Wereldoorlog gebombardeerd centrum, een stad van torentjes in een Maaslandse bouwstijl. Maar daarnaast heeft Venlo ook te maken met de gebruikelijke stadsdynamiek van upgrading van wijken en injecteren van nieuwe voorzieningen, waarbij in haar geval een verbeterde en – vooral elegantere – verhouding met de rivier wordt nagestreefd. Waarom Venlo? De stad ligt in Noord-Limburg, aan de rand van een aantal dorpsgemeenten, die een goed deel van hun grondgebied welstandsvrij hebben verklaard. De overige gebieden, onder regime van de welstandsnota of beschreven in een beeldkwaliteitplan (zonder juridische status) worden getoetst door een dorpsbouwmeester, die wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris. Over het fenomeen van de dorpsbouwmeester werd tijdens het middagprogramma gedebatteerd. Als laatste motief om voor Venlo te kiezen: de Federatie wilde dit keer de Limburgse leden een plek aanbieden om elkaar te ontmoeten, ideeën en nieuwtjes uit te wisselen, contacten aan te knopen.

De ledendag speelde zich af in het tegenover het station gelegen Limburgs Museum, een ontwerp van architect Jeanne Dekkers. In Venlo is al in 1997 een Commissie Ruimtelijke Kwaliteit opgericht, dus ruim voor de wijziging van de Woningwet in 2003 die zo'n grote invloed heeft gehad op het nadenken over andere manieren van omgaan met ruimtelijke kwaliteit. Opmerkelijk daarbij is de sterke plaats die cultuurhistorie in de samenstelling van de Venlose commissie inneemt. De commissievergaderingen in Venlo worden gehouden in een historisch benzinestation dat naast het museum is gestationeerd. In dit monumentje, dat met zijn vele glas de openbaarheid van het advieswerk onderstreept, vond de Algemene Bestuursvergadering van de Federatie plaats. Aansluitend werd de Algemene Ledenvergadering gehouden in de theaterzaal van het Limburgs Museum. Directeur van de Federatie, Flip ten Cate hield een toelichting over de stand van zaken rond welstand. De hoofdpunten daaruit zijn dat de commissie-Wallage vanuit VROM heeft geadviseerd de welstandstoets uit de Woningwet te halen. Door de Federatie is gepleit voor handhaving in de Woningwet en daarmee het behoud van een wettelijk verplichte, onafhankelijke commissie. De wijziging van de Woningwet in 2003 die juist heeft geleid tot onafhankelijkheid, transparantie, deskundigheid en afrekenbaarheid wordt met dit voorstel immers weer teniet gedaan. Terugkeer naar 'de achterkamertjes' ligt dan op de loer. In oktober 2007 is het kabinetsvoorstel gepubliceerd en sindsdien ligt de zaak stil. De geluiden tot nu over het uiteindelijke voorstel zijn, aldus F. ten Cate, dat gemeenten meer beleidsvrijheid krijgen (maar die hadden gemeenten so wie so al).

Na het debat met de dorpsbouwmeesters (zie verderop in dit jaarverslag) werd een stadswandeling door het centrum van Venlo gemaakt, een stadshart dat een aansprekende mengelmoes van gotiek tot en met wederopbouw laat zien. Een bezoek aan het voorlichtingscentrum met de grote stadsmaquette toont aan dat Venlo ambitieuze plannen heeft met de revitalisering van de stadsrand langs de rivier. De excursie werd geleid door Koos Berghs, bouwhistoricus en voorzitter van de geïntegreerde commissie, en secretaris Nico Lenaerts. De Federatie is beiden erkentelijk voor hun steun en hulp bij de voorbereiding van deze dag.

Discussie dorpsbouwmeester

Speciaal programmapunt op de Algemene Ledenvergadering was dit jaar een discussie over het fenomeen dorpsbouwmeester. De dorpsbouwmeester, een eenpersoonswelstandscommissie, komt vooral in de provincie Limburg voor – en nog in een aantal gemeenten in Noord-Holland – en is indertijd in de Woningwet 2003 via een amendement ingebracht. De functie is onvergelijkbaar met de stadsbouwmeester die in sommige steden wordt gevraagd om zeer complexe ruimtelijke opgaven te beoordelen en die naast een welstandscommissie functioneert. De Federatie vroeg zich af hoe de dorpsbouwmeesters in de praktijk werken? Is dit instituut een gevolg van een historische cultuur binnen dorpen, waarbij er korte lijnen worden aan-

gehouden tussen gezag en bewoners? Is er binnen deze gemeenten die vaak uit meerdere kleine kernen bestaan, geen reden om een zware commissie op te tuigen, en kan een zorgvuldig en transparant opererende dorpsbouwmeester de ruimtelijke kwaliteit voldoende waarborgen, van nieuwbouw tot en met monument en landschap? De functie van dorpsbouwmeester roept allerlei vragen op, bleek tijdens het debat. Kunnen er vergelijkingen worden getrokken tussen een meerkoppige welstandscommissie en de eenmanscommissie? Wat zijn de voor- en nadelen van beide? Welk systeem van advisering draagt het meest bij aan het gemeentelijk beleid en de uitvoering van ruimtelijke kwaliteit? Kan de intersubjectiviteit van de advisering ook worden gegarandeerd in de eenmanscommissie? Voor de discussie waren alle dorpsbouwmeesters in Nederland uitgenodigd. De dorpsbouwmeesters in Noord-Holland maakten hier geen gebruik van; de Limburgse bouwmeesters waren er echter allemaal: Wim Silvrants (gemeente Meerlo-Wanssum), Herman Mens (gemeente Horst aan de Maas), Marius van den Wildenberg (gemeenten Helden, Kessel en Meijel), Bart Wauben (gemeente Maasbree en Sevenum), plus de per 1 juli 2008 benoemde dorpsbouwmeester van Landelijk Parkstad, Zjak Hofman. (Landelijk Parkstad is een samenwerkingsverband van de gemeenten Nuth, Onderbanken, Simpelveld en Voerendaal).

Als gespreksleider was Gerrit Schoenmakers gevraagd, die als Tweede-Kamerlid indertijd de motie indiende, waarmee de figuur van de eenmanswelstandscommissie op het laatste moment werd toegevoegd aan de herziene Woningwet (2003). Aftrap voor de discussie werd gegeven door Herman Janssen, wethouder Ruimte en Wonen in Venlo die het een voordeel vindt dat met een multidisciplinair team er integrale en consistente adviezen worden gegeven en ruimtelijke kwesties vroegtijdig gesignaleerd en besproken. Het succes van de CRK, zegt de wethouder, vertaalt zich erin dat zelden van het advies wordt afgeweken en dat een breed draagvlak voor haar werkwijze bestaat binnen de gemeente. Hoe werkt een dorpsbouwmeester in de praktijk? Deze vraag werd voorgelegd aan de nestor van de dorpsbouwmeesters, Bart Wauben, die vijf jaar die functie vervult in Maasbree, en sinds anderhalf jaar ook tijdelijk is aangesteld als dorpsbouwmeester van de toekomstige fusiegemeente Sevenum. Maasbree heeft al in 2003, met de wijziging van de Woningwet, waarbij gemeenten verplicht werden hun welstand te regelen, ervoor gekozen een dorpsbouwmeester aan te stellen. Die keuze kwam voort, zowel in Maasbree als Sevenum, uit frustratie met het functioneren van de welstandscommissie, zegt Wauben. Commissies waren autoritair en afstandelijk, een negatief advies werd niet gemotiveerd. De gemeente Maasbree is vrijwel welstandsvrij, met uitzondering van enige uitbreidingsgebieden waarvoor een

beeldkwaliteitplan is gemaakt. Wauben beschouwt het als zijn taak te sturen, te coachen en te inspireren; dit is mogelijk door de persoonlijke invulling en de directe lijnen. De nadelen zijn solistisch optreden, blindheid en stokpaardjes, beseft hij. Sturen vooraf ziet hij als een belangrijker taak dan toetsing achteraf. Maasbree wil het beleid nu nog verder versoepelen, nog verder welstandsvrij worden. De dorpsbouwmeesters werden door Schoenmakers aan de tand gevoeld over hun aanstelling, hun takenpakket, hun werkwijze en hun relatie tot de politiek. Er volgde een levendige, soms felle discussie over de polsstok en het functioneren van zowel commissies als dorpsbouwmeesters. Waren er geen andere redenen dan frustratie over de welstandscommissies die tot de aanstelling leidde van dorpsbouwmeesters in Noord-Limburg in plaats van een frisse start te maken met een nieuwe commissie, vroeg iemand in de zaal zich af? Volgens oud-burgemeester P. Zelissen, meervoudig welstandsvoorzitter, is de aanstelling van de dorpsbouwmeester vooral een reflex op de oude welstandspraktijk van voor 2003, toen er nog geen welstandsnota's waren met gebiedsbeschrijvingen en geen wettelijke criteria, waaraan de plannen moeten voldoen. De Federatie staat op het standpunt dat een consistent ruimtelijk beleid meer gebaat is bij een meerkoppige commissie die verschillende deskundigheden inbrengt en waarvan de leden elkaar uitdagen en aanvullen. Bovendien vraagt de steeds

complexere ruimtelijke ordening van een verstedelijkend platteland die in Nederland zo bepalend is, om een afgewogen advisering: bijna alle 'dorpen' en plattelandsgemeenten in Nederland hebben immers te maken met aanzienlijke uitbreidingsplannen voor woningbouw, met plannen voor upgrading en uitbreiding – ook de lucht in – van hun centra, met infrastructuur en cultuurhistorie, en met de omslag van het boerenbedrijf naar industriebedrijven. De centrale vraag blijft: is een dorpsbouwmeester in staat deze complexiteit en deze deskundigheid in zijn eentje te bedienen en in huis te hebben?

Oude Kaart van Nederland

In 2008 is het project Oude Kaart van Nederland voltooid. De Oude Kaart, een initiatief van rijksadviseur Cultureel Erfgoed Fons Asselbergs, biedt inzicht in de dreigende leegstand van grote gebouwen(-complexen) in heel Nederland. Daarmee is een signaal afgegeven over de urgentie om na te denken over herbesteding van zulke gebouwen, en het geeft een antwoord op de Nieuwe Kaart van Nederland, die alle voorgenomen plannen in kaart brengt en zo inzicht biedt in de ruimteclaims van gemeenten. De combinatie van (dreigende) leegstand en ruimtebehoefte zou in theorie kunnen leiden tot efficiënt ruimtegebruik. De Oude Kaart is geen project van de Federatie Welstand. De regionale welstands- en monumentenorganisaties, die

bij de Federatie Welstand zijn aangesloten, hebben echter een cruciale rol gespeeld bij de totstandkoming van de Oude Kaart. Het project is geleid door Gerhard Mark van der Waal, een free-lance medewerker van Dorp, Stad & Land.

Expertmeeting kwaliteitsteams

In het kader van het architectuurbeleid 2008 is in politiek Den Haag uitvoerig gesproken over de borging van ruimtelijke kwaliteit. Er is toen nadrukkelijk bevestigd dat er behoefte is aan teams die zich, mogelijk op provinciaal niveau, bezig houden met ruimtelijke kwaliteit (ruimtelijke kwaliteitsteams). In tegenstelling tot de welstandscommissies vervullen ze geen toetsende taak aan het eind van het ontwerpproces, maar een stimulerende en agenderende rol aan het begin. Daarmee beïnvloeden ze vooral ook de kwaliteit van het opdrachtgeverschap. In de welstandspraktijk is dezelfde wens herkenbaar en een tendens in gang gezet om de huidige welstandscommissies te transformeren in adviesteams ruimtelijke kwaliteit. Deze teams hebben een tweeledige rol: zij stimuleren en enthousiasmeren initiatiefnemers van ruimtelijke ingrepen om een zo hoog mogelijke ontwerpqualität te bewerkstelligen, en zij vormen het externe geweten van het gemeentebestuur bij de beantwoording van de vraag wat het effect van de ingreep is op de ruimtelijke kwaliteit die door de gemeente in beleidsvisies is vastgelegd.

De Federatie Welstand en Architectuur Lokaal besloten in 2008 een expertmeeting te houden om het onderwerp 'kwaliteitsteam' uit te diepen. De bijeenkomst werd gehouden op 29 oktober in Nieuwegein. Hiervoor waren vertegenwoordigers van allerhande gremia uitgenodigd, evenals deskundigen op het vlak van de ruimtelijke ordening. Het verslag van de expertmeeting zal worden verwerkt in de publicatie **Er komt iets van de grond** van Architectuur Lokaal die in de loop van 2009 het licht zal zien.

Een koepel van monumenten- en welstandscommissies

Met de verdere decentralisatie van de monumentenzorg neemt het belang toe van een adequate en professionele gemeentelijke monumentenzorg. In een voorstel tot wijziging van de Monumentenwet 1988 wordt de ministeriële adviesplicht vervangen door een adviesbevoegdheid. Tegelijkertijd worden in dat voorstel de kwalitatieve eisen die aan de gemeentelijke monumentencommissie worden gesteld, aangescherpt. De Federatie heeft in 2008 een belangrijke rol gespeeld in de discussie over de modernisering van de monumentenzorg. De Federatie Welstand heeft de afgelopen jaren een pleidooi gehouden voor verdieping en verbreding van het welstandsadvieswerk. In 2008 is het initiatief genomen ter voorbereiding van een koepel van zowel welstands- als

monumentencommissies/organisaties. Over dit initiatief is in het verslagjaar met een aantal externe partijen van gedachten gewisseld, zoals Erfgoed Nederland, Heemschut, de Erfgoedinspectie, de VNG, het Steunpuntenoverleg en projectbureau Belvedere. In de praktijk van de afgelopen jaren worden welstands- en monumentencommissies geïntegreerd, in een aantal gemeenten zijn de adviestaken zodanig uitgebreid dat gesproken wordt over een 'Commissie Ruimtelijke Kwaliteit'. Maar er zijn ook vele gemeenten die de monumentenadviestaak bewust als een aparte tak van advisering zien, opdat het monument binnen de verbreding naar cultureel erfgoed de volledige aandacht krijgt. In elk geval spelen de monumentencommissies in de advisering over ruimtelijke kwaliteit een steeds belangrijker rol. In Nederland is er immers nauwelijks nog een tabula rasa voor nieuwbouwprojecten, waar onbekommerd gepland en gebouwd kan worden. Integendeel, overal is een bestaande, vaak beeldbepalende, monumentale of waardevolle omgeving in het geding, die eisen stelt. Veel monumentencommissies worden gefaciliteerd of ondersteund door regionale welstandsorganisaties en zijn als zodanig onderdeel van een organisatie die al is aangesloten bij de Federatie Welstand. Andere commissies zijn in het verleden samengevoegd tot één Commissie Welstand en Monumenten en op die manier ook bij de Federatie aangesloten. De regionale welstandsorganisaties hebben

in 2008 aangegeven zich graag bij deze koepelorganisatie aan te sluiten.

Publicatie en presentatie '10 uitgangspunten voor het omgaan met monumenten'

Bijna alle gemeenten in Nederland hebben de afgelopen jaren welstandsbeleid vastgesteld, waarin het beoordelingskader van welstandsadviescommissies voor nieuwbouw en verbouw is beschreven. De manier waarop die commissies een bouw aanvraag beoordelen, is daardoor transparanter en beter controleerbaar gemaakt. Voor monumentenadviescommissies, die de bouw aanvragen voor ingrepen in monumenten beoordelen, bestaat zo'n beoordelingskader niet.

In onze tijd vinden vaak grote ingrepen in monumenten plaats, omdat gebouwen hun oorspronkelijke functie verliezen. Bij herbestemming en functiewijziging van dergelijke monumenten wordt vaak de grens opgezocht tussen gewenst behoud en noodzakelijke ontwikkeling. In dat spanningsveld vindt de beoordeling van bouwplannen en de advisering door de monumentenadviescommissie plaats. In 2008 blijkt dat met de nieuwe Monumentenwet bovendien een grotere verantwoordelijkheid wordt weggelegd voor de gemeentelijke commissies.

Zomer 2007 werd een projectgroep in Dirov-verband (het regelmatige overleg tussen de regionale/provinciale welstands-

en monumentenorganisaties) opgericht om gezamenlijk te kijken naar de planadvisering van monumenten. De vraag was afkomstig van Dorp, Stad & Land die in 2006 twee brochures maakte, een met algemene criteria rond monumenten en een met technische specificaties. Doel van de oproep was of er een verbeterde, aangevulde en gezamenlijke publicatie gemaakt zou kunnen worden. Een kerngroep uit de Dirov-organisaties boog zich de volgende maanden over het project. In december 2007 werd een knoop doorgehakt en besloten een handboekje te maken met algemene criteria, en dat te baseren op het al door WZNH in 2005 uitgegeven handboekje '10 voor de toekomst, werkwijze en beoordelingsprincipes van de WZNH-monumentenadviescommissie'. Het resultaat is een handzaam en aantrekkelijk boekwerkje, genaamd '10 uitgangspunten voor het omgaan met monumenten', waarin een aantal principes en uitgangspunten helder en beknopt wordt benoemd die aangeven hoe wij in deze tijd met monumenten omgaan. De uitgevers proberen hiermee een algemeen kader te schetsen voor degenen die restauraties en wijzigingen aan monumenten moeten beoordelen. Maar de '10' zijn ook bedoeld als richtlijn voor de eigenaren die initiatieven voor hun monument ontwikkelen.

Op 11 december 2008 ten slotte wordt '10' feestelijk gepresenteerd in Villa Sonsbeek in Arnhem. De middag wordt georganiseerd door voornamelijk het Gel-

ders Genootschap, met Jeroen Westerman van het genootschap als dagvoorzitter. Sprekers zijn Noud de Vreeze, directeur WZNH en initiator van de eerst '10'; Wim Eggenkamp, rijksadviseur Cultureel Erfgoed en Johan-Carel Bierens de Haan, adjunct-directeur en hoofd wetenschappelijke staf van paleis Het Loo. De tweede helft van de middag wordt besteed aan thematische excursies in park Sonsbeek en de stad Arnhem.

Cursussen van de Federatie Welstand

Kennismaking met welstand

De Federatie Welstand neemt sinds jaar en dag deel aan de programmacommissie van stichting Erfgoed Nederland (voorheen Nationaal Contact Monumenten), het Nationaal Restauratiefonds en de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten. In 2008 werden cursussen aangeboden onder de noemer: cultureel erfgoed, meer dan alleen monumenten! Onder deze vlag verzorgde de Federatie Welstand de cursus 'Kwaliteit in commissie' (vroeger geheten Kennismaking met welstand). Deze introductiecursus is vooral bedoeld voor 'beginnelingen' in welstands- en monumentencommissies (secretarissen, voorzitters, commissieleden, ambtenaren). Aan welke maatstaven moet een commissie voldoen om goed te kunnen functioneren? Welke wettelijke kaders zijn van toepassing? Welke deskun-

digheid wordt verwacht? Wat is de stand van zaken ten aanzien van de voorgenomen modernisering van de Monumentenwet 1988? Dergelijke onderwerpen en thema's worden tijdens de cursus aan de orde gesteld.

Door de docenten aangedragen praktische voorbeelden nodigen de cursisten uit tot debat. Als voorbereiding op het middagprogramma worden ook telkens deskundigen uit de bezochte gemeente uitgenodigd om een toelichting te geven op een bijzonder stedenbouwkundig plan, woonwijk of monumentaal ensemble.

In het verslagjaar is van de jaarlijks geplande twee cursussen er een gegeven: op 30 september in 's-Hertogenbosch. Na een inleiding door Gerda ten Cate, beleidsmedewerker van de Federatie Welstand, werd er gedoceerd en gediscussieerd door en onder leiding van Paul van der Grinten, architect-stedenbouwkundige, maker van een aantal welstandsnota's/voorzitter van een welstandscommissie en Harrie van Helmond, architect/lid van een welstandscommissie. In den Bosch hield de erudiete Harry Boekwijt, van de afdeling bouwhistorie, archeologie en monumenten een lezing over geschiedenis en positie van het monument in Den Bosch, en de manier waarop er door de jaren heen geslaagde en mislukte ingrepen in de stad zijn gepleegd. Na de lunch werd onder leiding van Boekwijt en Van Helmond een wandeling gemaakt, waarbij de door hen in hun lezing genoemde voorbeelden bezocht werden. Soms zijn de combinaties oud-nieuw,

oud gebruik-nieuw gebruik verrassend en overtuigend, maar ook gaan ingrepen als gevolg van wensen over parkeren of het accommoderen van de recreatieve stad ten koste van monumentale waarden.

Schriftelijk welstandsadvies

Schriftelijk welstandsadvies is een training voor secretarissen en commissieleden uit welstands-, monumenten- en geïntegreerde commissies die het gevoel hebben bijscholing nodig te hebben. Deze cursus wordt nu al een aantal jaren achtereen met veel succes gegeven. Het formuleren van een duidelijk welstandsadvies, de scheiding tussen het welstandsadvies en het monumentenadvies, de scheiding tussen dat wat de welstandsnota aan criteria noemt en wat een commissie als 'ongevraagd collegiaal advies' aan het verplichte advies kan toevoegen, is lastig. De adviezen moeten zo helder en objectief mogelijk zijn, om misverstanden en juridische procedures te voorkomen. De cursus zoekt in op juridische aspecten van het advies, maar is tegelijk ook een taal cursus die de mensen die het advies moeten schrijven, behulpzaam is bij het vermijden van fouten. In het verslagjaar werd de cursus gehouden op 16 juni. Meestal bestaat de groep uit ongeveer 12 mensen, omdat gebleken is dat met dit aantal interactief kan worden gewerkt. Docenten waren ook in 2008 Maurice Bogie van het Gelders Genootschap, die het juridische deel voor rekening neemt, en Cees Braas van de Hogeschool

Utrecht die de cursisten bijschoolt in het vermijden van krukkig en slordig Nederlands.

Ontwikkelingen in beleid en organisatie

Bestuursactiviteiten en commissies

Het Algemeen Bestuur (AB) van de Federatie Welstand vergaderde driemaal in 2008: 14 februari, 26 juni en 2 oktober. De AB vergadering op 26 juni werd gecombineerd met de Algemene Ledenvergadering. Een vierde AB vergadering in 2008 werd geschrapt. Dit hield verband met de organisatie van het congres 'Samenspel' in november 2008, dat tevens als toogdag voor (bestuurs)leden van de Federatie fungeerde.

Het in 2005 ingestelde Dagelijks Bestuur (DB) houdt sindsdien de vinger aan de pols voor wat betreft het functioneren van de organisatie. Tussen de directeur van de Federatie Welstand en het DB is er dikwijls overleg, ook buiten de vergaderingen om, mede gezien de kleine bezetting van het bureau van de Federatie. In 2008 is het DB zesmaal samengekomen: 14 februari, 10 april, 26 juni, 10 september, 2 oktober en 3 december. De zevende DB vergadering op 12 november werd geschrapt in verband met het naderende congres 'Samenspel'.

Op 27 november, de dag na het congres, werden de buitenlandse sprekers/bezoekers aan het congres, leden van het DB en oud-bestuursleden van het AB uitgenodigd voor een boottocht langs de nieuwbouwprojecten aan het IJ in Amsterdam, gevolgd door een lunch. Met de gezamenlijke boottocht uitte de Federatie Welstand haar waardering voor de vaak jarenlange inzet

van bestuursleden om de welstandsmissie te steunen.

In 2008 heeft een aantal mutaties in het Algemeen Bestuur (AB) plaatsgevonden: De heer D. Akkermans verliet zijn burgemeesterspost in Voerendaal, om burgemeester te worden in Echt. De heer P. Boelens, burgemeester in Maasdonk en vanuit die functie voorzitter van Welstandszorg Noord-Brabant, werd door een verandering van functie, tussentijds opgevolgd door de (toen) vice-voorzitter van Welstandszorg Noord-Brabant, de heer P. Meeuwisse.

De heer P. Meeuwisse, (intussen) nieuw bestuursvoorzitter van WZNB Mooi Brabant, liet zich oktober 2008 in het AB tussentijds vervangen door de heer J. Damen, hoofd welstand en monumentenzorg van WZNB Mooi Brabant.

De heer J. van Blarikom, Vereniging Stadswerk Nederland, gaf najaar 2008 te kennen zich terug te willen trekken uit het AB. Jan van Blarikom was vanaf 1999 bestuurslid.

De heer G.J. van Leeuwen, directeur van de vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland werd najaar 2008 gepolst of hij plaats wilde nemen in het AB, in de categorie rechtspersonen. De vereniging BWTN sloot najaar 2008 een uitwisselingslidmaatschap met de Federatie Welstand. Afgesproken werd dat G.J. van Leeuwen per 1 januari 2009 als kandidaat-lid deel zou uitmaken van het bestuur en op de ledenvergadering 2009 worden benoemd.

De heer J. Iding verklaarde zich eveneens bereid zitting te nemen in het AB van de Federatie als kandidaat-lid. De heer Iding is wethouder in de gemeente Oss. De vacante plaats van BNSP in het AB kon in 2008 niet worden ingevuld, door personele wijzigingen bij BNSP.

Jaarcongres en Algemene Ledenvergadering

De 77e Algemene Ledenvergadering werd in 2008 gehouden in Venlo. Voor Venlo werd gekozen om vooral de Limburgse leden te kunnen ontmoeten. De stad aan de Maas heeft een aantrekkelijk centrum, met veel historische gebouwen, ondanks de verwoestingen van de Tweede Wereldoorlog. De gemeente heeft in een vroeg stadium (jaren negentig – en tot volle tevredenheid) een geïntegreerde commissie ingesteld.

In de ochtend vergaderde het Algemeen Bestuur in de opmerkelijke setting van een oud benzinstation dat naast het Limburgs Museum is geplaatst. Hier werden de jaarverslagen (zowel financieel als inhoudelijk) besproken, alsook het jaarplan, de begroting, de projectenlijst en de bestuursmutaties. Op de aansluitende Algemene Ledenvergadering werden de financiële jaarrekening en het jaarverslag 2007 vastgesteld. Ook werden de begroting 2009 en de meerjarenraming 2009-2013 toegelicht, gevolgd door het Jaarplan 2009 als onderdeel van de (bestaande) Beleidsvisie 2006-2009. Het

Jaarplan ordent de lopende activiteiten en de speciale projecten; voor elk project is een verantwoordelijke aangesteld en wordt een aparte boekhouding bijgehouden. Het middagprogramma bestond uit een levendige discussie met de Limburgse dorpsbouwmeesters, gevolgd door een zonovergoten wandeltocht door het historische centrum van Venlo, dat overigens een aantal grote wijzigingen zal ondergaan die voor een deel de eerder gemaakte, minder gelukkige stedenbouwkundige ingrepen zullen corrigeren.

Overige projecten in 2008

De medewerkers van de Federatie Welstand hebben in 2008, in overeenstemming met het beleidsplan, hun tijd besteed aan de volgende onderwerpen (NB: een inhoudelijke beschrijving van de projecten treft u aan in het vorige hoofdstuk van dit jaarverslag):

Communicatie met de leden

Het bureau van de Federatie Welstand krijgt zeer regelmatig verzoeken om advies of antwoord op vragen. De vragen gaan concreet over reglementen of veranderingen in wet- en regelgeving. Maar de Federatie doet ook mee aan het organiseren van cursussen, houdt presentaties voor leden, geeft lezingen, verzorgt publicaties of leidt debatten. Hiertoe wordt samengewerkt met allerlei partijen: regionale welstandsorganisaties, gemeenten of allereerst hande instituten. In alle gevallen gaat het

om de toekomst van het welstandsbeleid. Zoveel mogelijk probeert het kleine bureau van de Federatie dergelijke verzoeken uit te voeren die immers behoren bij haar taak de pr als koepel van welstands- en monumenten commissies/organisaties zo goed mogelijk uit te dragen.

Dirov

De Federatie voert al vele jaren geïnstitutionaliseerd overleg met de negen regionale welstandsorganisaties in het verband van het Dirov ('Directeurenoverleg'). De directeur en beleidsmedewerker van de Federatie worden uitgenodigd voor de vergaderingen van het Dirov. Naast de bestuursvergaderingen en de Algemene Ledenvergadering zijn vooral de Dirov bijeenkomsten belangrijk en nuttig om te horen wat er zich in het veld afspeelt. Dirov is voor de Federatie zowel klankbord als sparring partner voor al haar plannen en activiteiten. Veel projecten, waaronder WelstandTransparant, Routeontwerp en in 2008 specifiek de publicatie van '10 uitgangspunten voor het omgaan met monumenten' worden in gezamenlijkheid met Dirov-partners uitgevoerd.

Vierov

Naast het Dirov is er een 'Vierov' (Overleg van de commissiesecretarissen van de Vier grote steden). In 2008 heeft de secretaris van welstand Den Haag een bijeenkomst georganiseerd, waar naast de secretarissen van de grote vier (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht), ook nog vier andere

secretarissen werden uitgenodigd (Almere, Eindhoven, Overbetuwe en Tilburg). Bij de bijeenkomst konden de secretarissen uit Rotterdam en Tilburg niet aanwezig zijn. De bijeenkomst op 16 mei 2008 in Den Haag had vooral het karakter van een uitwisseling van ervaringen, die heen en weer vlogen tussen principieel en praktisch. Wat is de rol van de secretaris, hoe wordt die ingevuld door de aanwezigen, hoeveel mensen bezoeken de publieke tribune, hoe gaan de secretarissen om met de plannen die door de intake slecht zijn voorbereid, hoe is de mandatering geregeld als de wet stelt dat welstandsadviezen in openbaarheid moeten worden gegeven (en dit voor de grote steden met hun duizenden bouwaanvragen per jaar in de praktijk een ondoenlijke zaak is), wat is het nut van spreekuren, hoe wordt er omgegaan met beroepszaken (soms worden de juristen van de gemeente ingezet; soms verdedigt de commissie zelf haar adviezen), worden er second opinions gegeven of niet (Den Haag levert principieel geen adviezen in second opinion: het advies moet deugdelijk zijn en niet voor interpretatie vatbaar), hoe is de relatie met de plaatselijke dienst Stedenbouw, hoe werkt het vooroverleg, hoe bereik je op de beste manier de burger (vouwbladen), enzovoorts, enzovoorts. 's Middags werd een wandeling gemaakt langs de Papaverhof, het beroemde woonbuurtje naar ontwerp van Jan Wils. Verder is in de Bloemenbuurt een interessant project gaande rond dakopbouwen. Het gaat om een jaren dertig wijk met

rijwoningen, stilistisch niet uitzonderlijk, maar toch biedt het geheel voldoende kwaliteiten om een voorzichtige aanpak te wensen. De huizen zijn overwegend klein, niet al te ruim en voorzien van een plat dak, waardoor de bewoners dakopbouwen willen. De geregisseerde aanpak van de dakopbouwen, in de stijl van het bestaande pand, bescheiden oprijzend, is een verademing. Maar al te dikwijls worden dakopbouwen immers in een (schreeuwend) contrast vormgegeven, kennelijk omdat duidelijk moet zijn dat het hier om een nieuwe ingreep gaat. Dat heet dan eerlijkheid, maar dit onvervroren dogmatisme leidt helaas vaak tot onaangepaste lelijkheid. Die zogenaamde 'geschiedvervalsing' in Den Haag echter is een zegen: het straatbeeld blijft rustig, ook als sommige bewoners niet meedoen aan het optoppen. Het bestaande pand, hoe bescheiden vormgegeven en gedecoreerd, wordt niet gebruikt als keukentrapje voor de aspiraties van corporaties of architecten.

Externe communicatie

Er is een sterke toename te zien in de verzoeken om een second opinion die de Federatie volgens een vast protocol uitzet en organiseert. Maar er komen ook meer en meer verzoeken binnen om presentaties te houden, lezingen te geven, debatten te leiden of bij te wonen, cursussen te organiseren of artikelen te schrijven. Een belangrijke taak van de Federatie Welstand ligt in de belangenbehartiging en het vertegenwoordigen van het 'gezicht' van de

welstandscommissies. In dit kader heeft de Federatie in 2008 veel gesprekken gevoerd, zowel met bestuurders als met ambtenaren en brancheorganisaties in de sector van bouw, cultuurhistorie, ontwerp en ruimtelijke ordening. De Federatie heeft verder kennis en capaciteit ingebracht in de organisatie van het Landschapsmanifest en nam deel in de werkgroepen voor de modernisering van de monumentenzorg, in de Werkgroep Ruimtelijke Kwaliteit WeRK van Habiforum en in de begeleidingsgroep van de website Landschap Ontwikkelen met Kwaliteit van het ministerie van LNV. Sinds jaar en dag participeert de Federatie ook in het Overlegplatform Bouwregulering en de daaronder ressorterende Juridisch-technische Commissie – twee adviesorganen van het ministerie van VROM.

Projecten

Medewerkers van de Federatie Welstand hebben verder hun tijd besteed aan de volgende projecten die onder de vlag van de Federatie (maar veelal met een projectleiding die bij één van de leden was ondergebracht) zijn uitgevoerd:

- WelstandTransparant
- Routes naar Welstand
- Jaarcongres 2008
- Algemene Ledenvergadering 2008
- Cursussen
- Oog voor Welstand
- Up to date houden van website www.fw.nl

Bestuursleden en commissies per ultimo 2008

Algemeen Bestuur

De heer D.A.M. Akkermans
Burgemeester van Echt, namens de ledencategorie gemeenten met een eigen welstandsorgaan

De heer drs. F.H.J. Altenburg
Senior beleidsmedewerker planologische monumentenzorg, Rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten, toevoerder, niet stemhebbend

Mevrouw ing. C.L.M. Buys, Dienst Ruimtelijke Ordening gemeente Amsterdam, namens de ledencategorie rechtspersonen (NVTL)

De heer ir. J. Damen, WZNB Mooi Brabant, namens de ledencategorie provinciale/regionale welstandsorganisaties (Noord-Brabant)

De heer ir. C.E. van Esch
Directeur Gelders Genootschap, namens de ledencategorie provinciale/regionale welstandsorganisaties (Utrecht en Gelderland)

De heer ir. P.W. Havik
Directeur Libau, namens de ledencategorie provinciale/regionale welstandsorganisaties (Groningen en Friesland)

De heer ir. L. Houët
Beleidsmedewerker in de gemeente Tilburg, namens de ledencategorie gemeenten met een eigen welstandsorgaan

De heer mr. G.J. Jansen
Commissaris der Koningin te Overijssel, namens de ledencategorie onder art. 7.d van de statuten, op persoonlijke titel

De heer drs. J. Jansen
Directeur Het Oversticht, namens de ledencategorie provinciale/regionale welstandsorganisaties (Overijssel en Drenthe)

De heer prof. dr. N.J.M. Nelissen, namens de ledencategorie onder art. 7.d van de statuten, op persoonlijke titel

Mevrouw drs. A.M.J. Rijckenberg, voorzitter van de Commissie voor Welstand en Monumenten Amsterdam, namens de ledencategorie gemeenten met een eigen welstandsorgaan

De heer dr. ir. N. de Vreeze, directeur WZNH, adviescommissies voor ruimtelijke kwaliteit, namens de ledencategorie provinciale/regionale welstandsorganisaties (Noord- en Zuid-Holland en Zeeland)

Mevrouw drs. M.P. van der Wiel, secretaris Commissie Welstand en Monumenten Utrecht, namens de ledencategorie gemeenten met een eigen welstandsorgaan

Dagelijks bestuur

De heer mr. G.J. Jansen, commissaris der Koningin te Overijssel, voorzitter

De heer ir. C.E. van Esch, directeur Gelders Genootschap, penningmeester en vice-voorzitter

Mevrouw drs. M. van der Wiel, secretaris Commissie Welstand en Monumenten Utrecht, secretaris

De heer F. ten Cate, directeur Federatie Welstand

Bureau

Flip ten Cate, directeur
Gerda ten Cate, beleidsadviseur
Christian Braak, bureaumedewerker

Secretariaat

Federatie Welstand
Tussen de Bogen 18
1013 JB Amsterdam
Telefoon: 020 412 49 64
Fax: 020 612 13 70
E-mail: info@fw.nl
Website: www.fw.nl

Rekeningnummer 333 666
t.n.v. Federatie Welstand, Amsterdam

Samenstelling commissies

Het bestuur en het bureau van de Federatie Welstand worden geadviseerd door een aantal commissies. Hieronder volgt een overzicht van de samenstelling per 31 december 2008.

Project WelstandTransparant

Stuurgroep

Federatie Welstand (Flip ten Cate)
Federatie Welstand / Dorp, Stad & Land (Frans van den Meiracker)
Ministerie van VROM/ WWI (Hajé van Egmond)
Ministerie van BZK (Bastiaan Garnier)
Ministerie van OC&W/ RACM (Ronald Wiemer)
Vereniging BWT (Edward de Wit)
BNA/ BNSP (Bert Oomen, Croonen Adviseurs)
Geonovum (Marcel Reuvers)
*Paul Francissen is door het ministerie van BZK als adviseur van ICTU betrokken bij het project WelstandTransparant (o.a. voor de oplevering van de pilots), maar is geen lid van de stuurgroep.

Projectteam

GerhardMark van der Waal (projectcoördinator, Dorp, Stad & Land)
Martijn Snel (ICT-adviseur, Dorp, Stad & Land)
Hilde Harmsen (projectmedewerker, Dorp, Stad & Land)

Studentmedewerkers voor digitalisering in de pilotfase

Julian Schooljan
Ruud Kuipéri
Frank Diependaal
Anoek Claessens

Adhoc commissie internationaal congres/boek

Maurice Bogie, Gelders Genootschap
Flip ten Cate, directeur Federatie Welstand
Gerda ten Cate, beleidsmedewerker Federatie Welstand
Anne-Marie Nannen, gemeente Nijmegen
Nico Nelissen, lid Algemeen Bestuur Federatie Welstand
Christian Rapp, architectenbureau Rapp + Rapp
Jennemie Stoelhorst, Stoelhorst Consultancy
Marc Visser, S@M
Noud de Vreeze, directeur WZNH, adviescommissies voor ruimtelijke kwaliteit

Project Routes naar Welstand

Werkgroep

Flip ten Cate, Federatie Welstand
Dave Ellens, Welstandszorg Noord-Brabant
Jaap voor in 't Holt, Commissie voor Welstand en Monumenten Rotterdam
Ton Langenberg, Welstandscommissie Eindhoven
Frans van den Meiracker, directeur Dorp, Stad & Land
Jef Mühren, WZNH, adviescommissies voor ruimtelijke kwaliteit
Anthony Tom, directeur Welstand en Monumenten Midden Nederland

Jan Wabeke, Gelders Genootschap
Manon van der Wiel, Commissie Welstand en Monumenten Utrecht

Expertteam Ruimtelijke Kwaliteit Routeontwerp

Marja Haring, architect, gemeente Rotterdam;
adviseur Dorp, Stad & Land
Frank Meijer, landschapsarchitect, MTD
landschapsarchitecten, Den Bosch
Jan Wabeke, secretaris, Gelders Genootschap
Gijs Wolfs, stedenbouwkundige, wUrck architectuur
stedenbouw landschap, Rotterdam

Visitatiecommissie

Gerda ten Cate, Federatie Welstand
Louis Houët, gemeente Tilburg
Ap Timmermans, directeur Hûs en Hiem
Noud de Vreeze, directeur WZNH, adviescommissies voor ruimtelijke kwaliteit

Externe contacten

Naast de vaste werkzaamheden voor de leden heeft de Federatie Welstand ook een taak als belangenbehartiger voor het welstands- en monumententoezicht. De directeur spreekt daarom regelmatig met externe partijen die direct of zijdelings met welstand en monumenten te maken krijgen. Hieronder volgt een globaal overzicht van de structurele gesprekken die in 2008 gevoerd zijn; incidentele contacten met bijvoorbeeld Kamerleden, ambtenaren, brancheorganisaties e.d. blijven buiten beschouwing. Wel zijn de interviews met de pers opgenomen.

Overleg en advies

De Federatie Welstand is een van de deelnemers aan het Overlegplatform Bouwregelgeving (OPB) en de Juridisch-technische Commissie (JTC), twee adviesorganen van het ministerie van VROM op het terrein van de bouwregelgeving. Beide organen komen gemiddeld viermaal per jaar bijeen. OPB en JTC bespreken vooral technische voorstellen voor aanpassing en verbetering van de bouwregelgeving, zoals aanscherping van de energieprestatienorm van gebouwen, brandveiligheid en de gecertificeerde bouwbesluittoets, waardoor niet langer de ambtenaren van Bouw- en Woningtoezicht een bouwplan toetsen aan het Bouwbesluit, maar een gecertificeerd privaat bedrijf (dat kan ook het ontwerp-bureau zelf zijn).

In 2008 is een advies uitgebracht over het voorgenomen standpunt van het Kabinet

om welstandscommissies uit de Woningwet te schrappen. Dat heeft, na intensieve discussie, geleid tot een verdeeld advies, waarbij een deel van het OPB zich gemotiveerd uitsprak tegen het kabinetsvoorstel, een ander deel ermee kon instemmen en een derde deel van het OPB neutraal tegenover het voorstel stond.

De Federatie Welstand is lid van de Programmacommissie van Erfgoed Nederland, Nationaal Restauratiefonds en Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschappen en Monumenten (RACM). Door deze commissie wordt jaarlijks een cursusprogramma Erfgoed in de Praktijk samengesteld. In 2008 heeft de Federatie een introductie-cursus over welstands- en monumentenadviesing georganiseerd, in 's-Hertogenbosch. De cursus 'Kwaliteit in commissie' is bestemd voor nieuwe commissieleden, zowel professionals als leken, en voorzitters en secretarissen.

In november 2005 is door een groot aantal partijen het 'Landschapsmanifest' ondertekend, een oproep van een alliantie van professionals om een intensiever begrip voor de kwaliteiten van het landschap te ontwikkelen. De betrokken partijen, uiteenlopend van Natuurmonumenten via de Land- en Tuinbouworganisaties tot projectontwikkelaar AM, zijn alle op de een of andere manier betrokken bij de transformatie van het agrarische cultuurlandschap. Ook de Federatie Welstand is sinds de oprichting bij de alliantie betrokken. De directeur van de Federatie Welstand is een actief lid van de stuurgroep van het

Landschapsmanifest en van de werkgroep 'kwaliteit'.

In juni 2008 werd op landgoed Het Woldhuis bij Apeldoorn een driedaagse Landschapsparade gehouden, waarin na een excursie intensief, aan de hand van de Werkbank Ruimtelijke Kwaliteit van Habiforum, op verschillende schaalniveaus werd onderzocht welke impulsen mogelijk zijn om de ruimtelijke kwaliteit van de Stedendriehoek (Apeldoorn-Deventer-Zupthen) te verhogen. Van deze intensieve bijeenkomst is een verslag gemaakt. Deze werkgroep Kwaliteit heeft ook een workshop georganiseerd tijdens de LandschapsTop die de alliantie van het Landschapsmanifest op 26 en 27 september organiseerde in Radio Kootwijk. Tijdens deze top, die tevens de afsluiting was van de eerste Landschapstriënnale, werd het 'Akkoord van Apeldoorn' ondertekend door deelnemers aan het Landschapsmanifest en vertegenwoordigers van Rijk, provincies en gemeenten. De directeur van de Federatie Welstand is na deze LandschapsTop voorzitter geworden van wat sindsdien het Platform Kwaliteitszorg heet van het Landschapmanifest, waarin deelafspraken uit het Akkoord van Apeldoorn verder worden uitgewerkt. Uit dien hoofde is hij ook lid van de 'kleine stuurgroep', de kerngroep van het Landschapsmanifest. Overige externe vertegenwoordiging van de Federatie Welstand:

De directeur van de Federatie Welstand had in 2008 zitting in de stuurgroep van het project WelstandTransparant.

De directeur is voorzitter van de Stichting Ruimtelijke Kwaliteit, uitgever van het kwartaaltijdschrift Oog voor Welstand. De directeur is op persoonlijke titel lid van de 'Werkbank Ruimtelijke Kwaliteit' (WeRK), een intervisiegroep waarin steeds enkele concrete projecten worden besproken aan de hand van de methodiek van Habiforum. Hij is lid van gebruikersgroep 'Landschap ontwikkelen met kwaliteit' van het ministerie van LNV, met als taak het tweemaal per jaar voorbereiden, vullen en beheren van een website. De directeur van de Federatie Welstand heeft in het eerste halfjaar van 2008 op verzoek van het ministerie van OCW actief deelgenomen aan de werkgroep 'Kwaliteit' van het project Modernisering Monumentenzorg. Namens de Federatie hebben leden van regionale welstandsorganisaties ook in de (andere) MoMo-werkgroepen deelgenomen.

Interviews/lezingen/debatten

Interview Peter Klopper t.b.v. magazine Welstand en Monumenten Midden-Nederland, 17-1-2008
 Interview Bouwregels in de Praktijk, 18-1-2008
 Gastcollege voor raadsleden van de Socialistische Partij in Driebergen op initiatief van de SP Tweede-Kamerfractie, 19-1-2008
 Interview Peter Heerema over het routeontwerp, 31-1-2008
 Debat commissie-Dekker over deregulering in de bouw, 6-2-2008

Presentatie over moderne welstandszorg en kabinetsvoornemens, bij WZNH, 12-2-2008
 Debat over toekomst welstandsadviesing, in Lux, Nijmegen, 25-2-2008
 Interview Michel Robles voor ROM Magazine, 3-3-2008
 Inleiding voor de Bouwsociëteit Arnhem, 13-3-2008
 Inleiding voor Drents Plateau, Assen, 27-3-2008
 Inleiding Rotonde A27 voor bestuurders, Almere, 10-4-2008
 Deelname expertmeeting toekomst welstand en ruimtelijke kwaliteit, Bergen NH, 5-6-2008
 Bezoek aan Architectuur Biënnale Venetië, 10/16-10-2008
 Deelname expertmeeting Ruimtelijke Kwaliteit Noord-Brabant, Den Bosch, 18-9-2008
 Organisatie workshop Landschapsmanifest op LandschapsTop, Apeldoorn, 26/27-9-2008
 Debat NAI over Architectuurnota, met minister Plasterk, 16-1-2008
 Expertmeeting kwaliteitsteams, Nieuwegein, 29-10-2008
 Interviews Binnenlands Bestuur, Re. public, VNG-Magazine over toekomst welstandsadviesing, eerste week november 2008
 Interview Binnenlands Bestuur, 19-11-2008
 Dagvoorzitter Ontwerplab Krimp, BNA, Friesland, 27-11-2008
 Column ROM-Magazine, 15-12-2008

2008 in cijfers

Balans na verwerking exploitatieresultaat

	31 december 2008	31 december 2007
Vlottende activa		
Vorderingen en overlopende activa		
Debiteuren	96.389	68.271
Overige vorderingen	13.521	64.849
Liquide middelen	109.910	133.120
Som der vlottende activa	220.518	109.568
	330.428	242.688

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Crediteuren	90.533	42.520
Belastingen en premies sociale verzekeringen	2.239	9.570
Overige schulden	124.651	96.632
Uitkomst vlottende activa min kortlopende schulden	217.423	148.722
	113.005	93.966

Uitkomst activa min kortlopende schulden

113.005

Eigen vermogen

Algemene reserve	103.005	93.966
Bestemmingsreserve	10.000	—
	113.005	93.966

Staat van baten en lasten

	Werkelijk 2008	Begroting 2008	Werkelijk 2007
Opbrengsten			
Contributies	293.269	294.660	276.083
Projectopbrengsten	252.690	500	90.623
Activiteitsopbrengsten	46.026	—	21.199
Som der opbrengsten	591.985	295.160	387.905

Kosten

Kosten projecten	246.493	p.m.	90.623
Activiteitskosten	65.512	p.m.	21.864
Personeelskosten	193.890	191.000	182.703

Afschrijvingen

Materiële vaste activa	—	—	758
------------------------	---	---	-----

Overige bedrijfskosten

Bureaunkosten	37.043	43.000	38.091
Bestuurskosten	6.236	6.500	2.824
Huisvesting	14.858	16.000	15.782
Algemene kosten	10.529	29.800	11.861
Bijdragen in projecten	0	2.000	—
	68.666	97.300	68.558
Som der bedrijfslasten	574.561	288.300	364.506

Exploitatieresultaat voor intrest

Intrest	17.424	6.860	23.399
Exploitatieresultaat	1.615	750	1.043
	19.039	7.610	24.442

Verdeling exploitatieresultaat

Toevoeging aan algemene reserve	9.039	24.442
Toevoeging aan bestemmingsreserve Publicaties	10.000	—
	19.039	—

Grondslagen van waardering

Alle activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde, tenzij hieronder anders is vermeld. Voor oninbaar geachte vorderingen is een voorziening in mindering gebracht.

Grondslagen van resultaatbepaling

Rekening houdend met bovenstaande grondslagen wordt het resultaat voorts als volgt bepaald. Het resultaat betreft het verschil tussen opbrengsten van de geleverde prestaties en de lasten over het boek-

jaar. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden verantwoord zodra zij gerealiseerd zijn, verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn. Kosten zijn gewaardeerd tegen historische uitgaafprijzen.

Publicaties

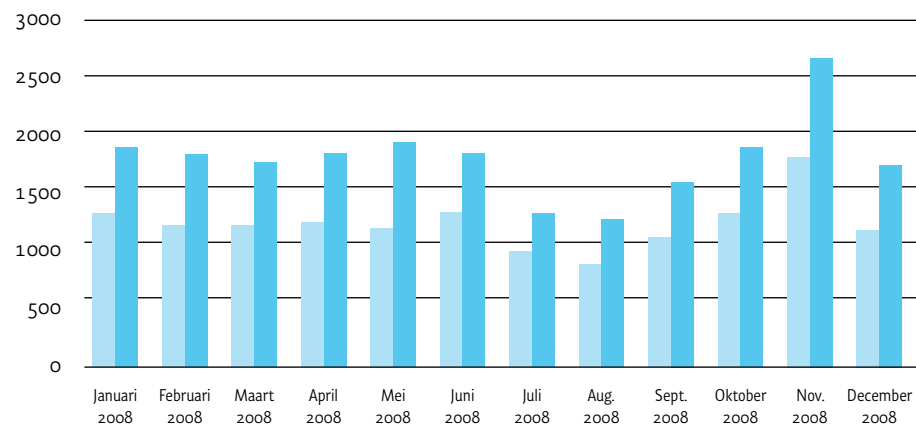
Oog voor Welstand

In 2008 ging het tijdschrift Oog voor Welstand zijn vierde jaar in. Ondanks de bescheiden uitgave van vier nummers per jaar heeft het blad dankzij zijn gevarieerde inhoud en aantrekkelijke vormgeving een trouw lezerspubliek veroverd. Oog volgt op de voet wat er zich rond welstand afspeelt en probeert zo een breder draagvlak voor ruimtelijke kwaliteit in Nederland te krijgen. Dit gebeurt aan de hand van nieuwsberichten, interviews, reportages en columns. Voor de omslagen en fotografie worden telkens bijzondere opdrachten aan ontwerpers en fotografen verstrekt. Onafhankelijkheid, hoor en wederhoor en een journalistieke schrijfwijze zijn de basis-ingredienten die het blad voor een breed publiek interessant maken. Oog behandelt meer onderwerpen dan alleen welstand. In de vier nummers van 2008 stonden onder andere interviews met architect Herman Hertzberger en landschapshistoricus Erik de Jong, artikelen over hoogbouw en dorpsbouwmeesters. Behalve allerlei nieuws werd er ook kritisch verslag gedaan van de werkwijze van de Eindhovense commissies (groot en klein) en werd gepraat met onderzoeksbureau Flexus over heden en toekomst van beschermde stads- en dorpsgezichten. Een aantal regionale welstands- en monumentenorganisaties werd geportretteerd. Sterke vaste onderdelen ook dit jaar waren weer de persoonlijk getinte columns van Ruud Brouwers, intussen oud-voorzitter

van de Commissie voor Welstand en Monumenten Rotterdam, en het commentaar van de planoloog José van Campen op recente rechtbankuitspraken over welstandsadviezen, waarbij aan de hand van casussen wordt uitgelegd hoe het proces van bezwaar en beroep is verlopen en hoe de rechter heeft geoordeeld. In een wereld waarin de burger meer en meer gebruik maakt van het juridische traject om een vermeend gelijk te halen, zijn dergelijke voorbeelden erg leerzaam.

Website

De website van de Federatie Welstand bevat nuttige informatie en wordt regelmatig geactualiseerd. Op de website staat nieuws van de leden, recente jurisprudentie, nieuwsberichten, een vacaturebank en het aanbod van bijeenkomsten en cursussen. Een nieuwsbrief op het web geeft om de twee maanden informatie over de Federatie en uit het veld. Bijgaand staafdiagram geeft een indruk van het webbezoek in 2008. Aan de gemiddelde bezoekersaantallen is te zien dat er elke maand tussen de 1200 en 1900 bezoeken aan de website worden gebracht; gemiddeld bekijkt elke bezoeker de website 1,56 keer per maand. Er is een duidelijke dip in de zomermaanden juli en augustus (rond 1200) en een absolute topmaand: november, met 2700 bezoekers. Die uitschieter heeft beslist te maken met de publiciteit in november 2008 rond het kabinetsvoornemen om de

Unieke bezoekers ■ Aantal bezoeken ■

Maand	Unieke bezoekers	Aantal bezoeken	Pagina's	Hits
Januari 2008	1273	1839	10299	20281
Februari 2008	1192	1731	10628	28347
Maart 2008	1149	1689	6011	14089
April 2008	1187	1871	6123	17203
Mei 2008	1135	1944	11209	18598
Juni 2008	1262	1733	5045	13143
Juli 2008	943	1238	5518	13609
Augustus 2008	882	1209	4590	12401
September 2008	1099	1588	5453	16100
Oktober 2008	1253	1872	7912	26660
November 2008	1720	2691	8283	27266
December 2008	1158	1688	5045	14318
Totaal	14253	21093	86116	222015

welstandscommissies uit de Woningwet te schrappen. Het feit dat diverse nieuwssites het bericht hierover vergezeld deden gaan van een hyperlink naar de website van de Federatie heeft tot hoge bezoekersaantallen geleid. Aantoonbaar is dat bezoekers doorgelinkt worden vanaf de websites van VNG, Architectenweb en IKCRO en BWT. Maandag 3 november 2008 was de drukste dag, met 265 bezoeken aan de website.

Succesvol is ook het door de Federatie geschreven lemma over welstandszorg op Wikipedia. Ook vanaf de daar opgenomen link komen maandelijks enkele bezoekers terecht op de website van de Federatie Welstand.

Klanttevredenheidsonderzoek

Samen met de regionale welstandsorganisaties, verenigd in het Dirov, is een klanttevredenheidsformulier ontwikkeld met een nog meer op de bezoeker van een welstandscommissie afgestemde vragenlijst. Bezoekers kunnen hun mening geven over de aard van het advies en hun ervaringen in de welstandsvergadering. De Federatie wil met de resultaten waar nodig verbeteringen in het advieswerk stimuleren. Het project wordt geleid door Ap Timmermans, directeur Hûs en Hiem. In 2007 is een eerste bezoekerspeiling gedaan. Een volgende bezoekerspeiling zal in 2010 plaatsvinden.

Uitgaven Federatie Welstand

Voor zover voorradig verkrijgbaar bij het secretariaat:

‘WelstandTransparant’, folder, Federatie Welstand, Amsterdam, april 2009.

‘Welstand langs wegen – Handreiking voor lokaal beleid’, Federatie Welstand en Architectenwerk Twan Jütte stedenbouw en architectuur, Amsterdam/Delft, maart 2009.

F. ten Cate, ‘Kwaliteitszorg en deregulering; een spagaat in het Haagse debat over welstandscommissies’, overdruk uit het jaarverslag Federatie Welstand 2007, Amsterdam, 2008.

‘10 uitgangspunten voor het omgaan met monumenten’, Werkgroep Monumenten-publicaties/Federatie Welstand, Amsterdam, november 2008.

‘Zorg voor Kwaliteit – Welstandsbeleid’, themabijlage Nieuwe Hollandse Waterlinie, Amsterdam, december 2007.

Reglement voor een aanvraag STIMULERINGSBIJDRAGE voor gemeenten langs de snelwegroutes A2, A4, A12 en A27, Federatie Welstand, Amsterdam, december 2007.

F. ten Cate, ‘Verrommeling bestrijden; lokale adviesteams bevorderen kwaliteit’,

overdruk uit het jaarverslag Federatie Welstand 2006, Amsterdam, oktober 2007.

Heero Meindersma, Flip ten Cate, Rapportage ‘Evaluatie Welstandscommissies – visitatiebezoeken bij veertig commissievergaderingen’, Amsterdam, februari 2007.

Bezwaar en beroep bij welstandsadvisering, tweede herziene druk, 2006.

Reader en film ‘Gegrond en bewogen – kwaliteitsborging in het landelijk gebied’, ter gelegenheid van het jubileumcongres, mei 2006.

‘Welstand in ontwikkeling – 75 jaar Federatie Welstand’, uitgave ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum, mei 2006.

‘Waarborgen voor publieke kwaliteit’, Federatie Welstand, december 2004 (uitverkocht).

Beek en Kooiman, ‘Welstand als Culturele Opgave’, Federatie Welstand, Amsterdam, 2004 (CD-Rom).

A.M. Nannen e.a., ‘Eindrapport Welstand op een Nieuwe Leest’, Projectbureau Welstand op een Nieuwe Leest, Amsterdam, 2004.

‘Welstand, een publieke zaak’, Projectbureau Welstand op een Nieuwe Leest, Amsterdam, 2004.

F. ten Cate en Th. van Oeffelt (red.), ‘Welstandnota’s: De Eerste Oogst’ – een vergelijkend onderzoek naar negen van de eerste welstandsnota’s, Federatie Welstand, Arnhem, 2003.

M. Bogie, ‘Monitoring Welstandsnota’s’, Federatie Welstand, Arnhem, 2003.

V. Freijser e.a., ‘Welstand en het ontwerp van de HSL-Zuid – Evaluatie’, Federatie Welstand, Arnhem, 2003.

M. de Boer e.a., ‘Welstand met nieuw elan’, Federatie Welstand, Arnhem, 2003.

‘Model Kwaliteitssysteem Welstandsadvisering’, Federatie Welstand, Arnhem, 2003.

W. Havik en H. Meindersma: ‘Geen Top zonder Berg’, Arnhem, 1996 (uitverkocht).

Prominent in dit jaarverslag over 2008 van de Federatie Welstand een essay om ruimtelijke ordening in Nederland op een betere manier in gang te houden. Bram van den Klundert en Dick Hamhuis, beide werkzaam bij de VROM-raad, schetsen de omstandigheden waarin ruimtelijke ordening nu gevangen zit en doen een beroep op de herintroductie van het brede begrip 'common' – het gemeenschappelijke dat ons bindt, zowel fysiek als immaterieel. Onderdeel daarvan is de concessie, een traditioneel instrument overigens, die een heldere en efficiënte werkwijze tussen sterke overheid en maatschappelijk geëngageerde partners regelt. Het fotoverslag van Max Linssen van een willekeurige, recente woonwijk in Nederland geeft ons stof tot nadenken over de toekomst van zulke woonoorden. Deze elementen omlijsten op aangename wijze de zaken die altijd in een jaarverslag worden vastgelegd: evenementen, bestuur, financiën, leden en rapportages.

Federatie Welstand
Tussen de Bogen 18
1013 JB Amsterdam
T 020 412 49 64
F 020 612 13 70
info@fw.nl
www.fw.nl